BANK INDONESIA

PERKEMBANGAN PROPERTI KOMERSIAL (PPKOM)

TRIWULAN IV – 2021	PERKEMBANGAN PROPERTI KOMERSIAL TERINDIKASI MENINGKAT
Permintaan	Permintaan properti komersial pada triwulan IV-2021 terindikasi meningkat. Indeks Permintaan Properti Komersial secara tahunan tumbuh positif sebesar 1,01% (yoy), lebih tinggi dibandingkan 0,13% (yoy) pada triwulan III-2021. Peningkatan didorong oleh perbaikan kategori jual khususnya di segmen perkantoran jual dan lahan industri di wilayah Bodebek. Kategori sewa juga memperlihatkan tren meningkat kususnya pada segmen perkantoran sewa, ritel sewa, dan hotel sebagai dampak dari adanya pelonggaran PPKM oleh Pemerintah.
Pasokan	Pasokan properti komersial pada triwulan IV-2021 juga meningkat. Indeks Pasokan Properti Komersial triwulan IV-2021 tumbuh sebesar 1,07% (yoy), meningkat dibandingkan 0,21% (yoy) pada triwulan sebelumnya. Pada kategori jual, penambahan pasokan terjadi pada segmen *warehouse complex* dan perkantoran strata di wilayah Jakarta. Sementara itu, pasokan untuk kategori sewa cenderung melambat disebabkan oleh segmen apartemen yang belum pulih dan beroperasi penuh sebagaimana kondisi sebelum Covid-19.
Harga	Di sisi harga, pada triwulan IV-2021 harga properti komersial cenderung membaik namun masih dalam level yang terbatas. Hal tersebut tercermin dari Indeks Harga Properti Komersial yang tercatat tumbuh sebesar 0,60% (yoy), lebih tinggi dibandingkan 0,35% (yoy) pada triwulan III-2021. Berdasarkan segmen, harga pada kategori jual tercatat meningkat pada segmen perkantoran, lahan industri dan *warehouse complex*. Sedangkan pada kategori sewa, perbaikan harga berasal dari kenaikan harga hotel dan perkantoran sewa sejalan dengan membaiknya permintaan karena penurunan level PPKM oleh Pemerintah.

A. Perkembangan Permintaan Properti Komersial

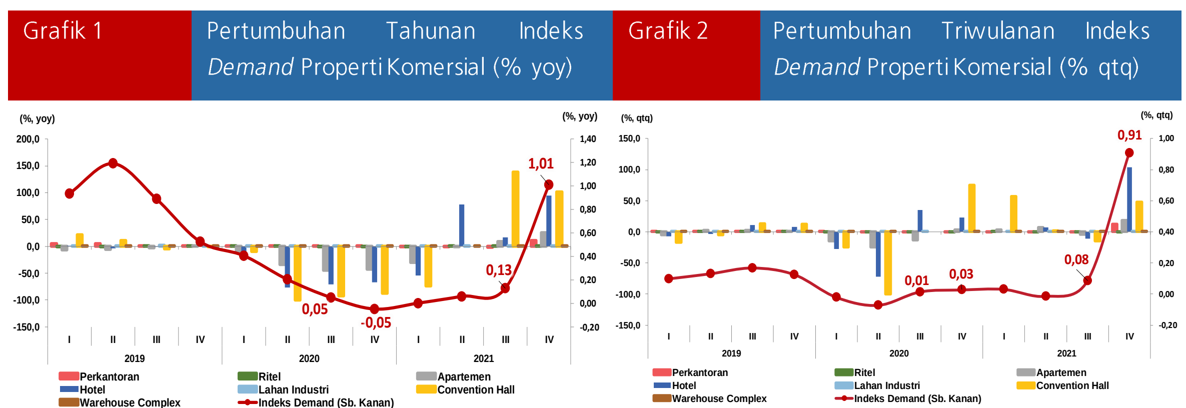
Permintaan properti komersial triwulan IV-2021 tumbuh meningkat

Permintaan properti komersial pada triwulan IV-2021 menunjukkan peningkatan secara tahunan. Indeks Permintaan Properti Komersial triwulan IV-2021 tercatat tumbuh 1,01% (yoy), lebih tinggi dibandingkan triwulan III-2021 sebesar 0,13% (yoy) maupun triwulan IV-2020 yang terkontraksi sebesar -0,05% (yoy) (Grafik 1). Peningkatan didorong oleh kategori jual yang mengalami peningkatan sebesar 0,96% (yoy), lebih tinggi dibandingkan 0,12% (yoy) pada triwulan sebelumnya karena adanya perbaikan permintaan pada segmen perkantoran jual dan peningkatan permintaan lahan industri khususnya di wilayah Bodebek. Lebih jauh, peningkatan permintaan lahan industri disebabkan oleh adanya ekspansi *tenant existing* dari perusahaan manufaktur dan *data center* di wilayah Bodebek seiring dengan meningkatnya kondisi bisnis di sektor tersebut. Pada kategori sewa, permintaan properti komersial secara umum juga memperlihatkan tren meningkat dan tumbuh sebesar 10,41% (yoy), lebih tinggi dibandingkan 1,48% (yoy) pada triwulan III-2021. Hal ini dipengaruhi oleh naiknya permintaan pada beberapa segmen a.l: perkantoran sewa, ritel sewa, dan hotel sebagai dampak dari adanya pelonggaran peraturan Pemberlakuan Pembatasan Kegiatan Masyarakat (PPKM) oleh Pemerintah selama triwulan IV-2021, sehingga meningkatkan aktivitas *Working From Office* (WFO), *traffic* kunjungan di pusat perbelanjaan (mal) dan *occupancy rate* hotel yang semakin membaik.

Secara triwulanan, permintaan properti komersial juga tercatat meningkat. Indeks Permintaan Properti Komersial triwulan III-2021 tercatat meningkat sebesar 0,91% (qtq), lebih tinggi dibandingkan 0,08% (qtq) pada triwulan sebelumnya (Grafik 2). Berdasarkan segmen, peningkatan permintaan pada kategori jual ditunjukkan oleh segmen *warehouse complex* terutama yang berasal dari perusahaan logistik yang berada di wilayah Jabodebek. Sementara itu, kenaikan permintaan untuk kategori sewa didorong oleh segmen *convention hall* dan perkantoran sewa. Selama triwulan IV-2021, terdapat peningkatan kegiatan bisnis dan pernikahan serta mulai dilaksanakannya *exhibition* di beberapa *convention hall* dengan tetap menjaga peraturan pemerintah dalam protokol kesehatan yaitu dengan kapasitas 50% dan pemberlakuan *shift*. Sedangkan untuk perkantoran sewa terdapat kenaikan tingkat hunian terutama di wilayah Jakarta (CBD dan Non CBD)[1] yang sebelumnya rata-rata tingkat hunian < 60%. Kenaikan *occupancy* pada perkantoran sewa disumbang oleh perusahaan yang bergerak di bidang *e-commerce*, asuransi, *consultant*, dan BUMN.

Grafik 1 Pertumbuhan Tahunan Indeks *Demand* Properti Komersial (% yoy)

Grafik 2 Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Demand* Properti Komersial (% qtq)

B. Perkembangan Pasokan Properti Komersial

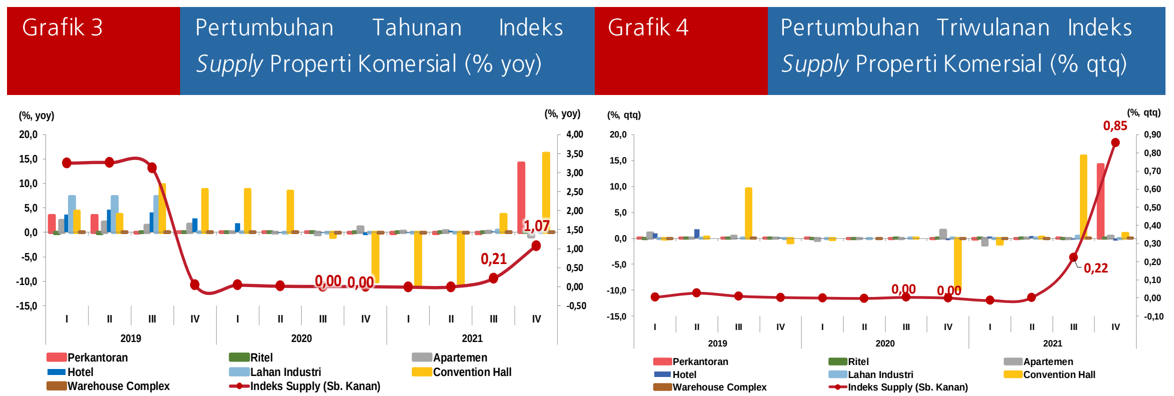
Perkembangan pasokan properti juga meningkat pada triwulan IV-2021

Indeks Pasokan Properti Komersial juga mengindikasikan peningkatan pada triwulan IV-2021 setelah tumbuh relatif stagnan pada periode-periode sebelumnya. Pertumbuhan Indeks Pasokan Properti Komersial pada triwulan IV-2021 tercatat 1,07% (yoy), lebih tinggi dari 0,21% (yoy) pada triwulan sebelumnya maupun triwulan IV-2020 yang stagnan (Grafik 3). Berdasarkan segmen, pasokan untuk kategori jual mengalami peningkatan sebesar 1,06% (yoy), jauh lebih tinggi dibandingkan 0,20% (yoy) pada triwulan III-2021 yang disebabkan oleh penambahan pasokan pada segmen *warehouse complex* dan perkantoran strata di wilayah Jakarta. Sementara itu, pasokan kategori sewa tercatat tumbuh melambat secara tahunan yaitu sebesar 1,44% (yoy), lebih rendah dibandingkan 1,75% (yoy) pada triwulan III-2021 karena segmen apartemen yang belum pulih dan beroperasi penuh sebagaimana kondisi sebelum Covid-19.

Secara triwulanan, Indeks Pasokan Properti Komersial terindikasi meningkat sebesar 0,85% (qtq) pada triwulan IV-2021, tumbuh positif dan lebih tinggi dibandingkan triwulan III-2021 sebesar 0,22% (qtq) (Grafik 4). Kondisi tersebut didorong oleh penambahan pasokan pada segmen ritel sewa di wilayah Jakarta.

[1] *Central Business District* (CBD) yaitu kawasan bisnis terpadu, diperuntukkan sebagai pusat bisnis, niaga, komersial, dan rekreasi di kota besar

Grafik 3	Pertumbuhan Tahunan Indeks *Supply* Properti Komersial (% yoy)	Grafik 4	Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Supply* Properti Komersial (% qtq)

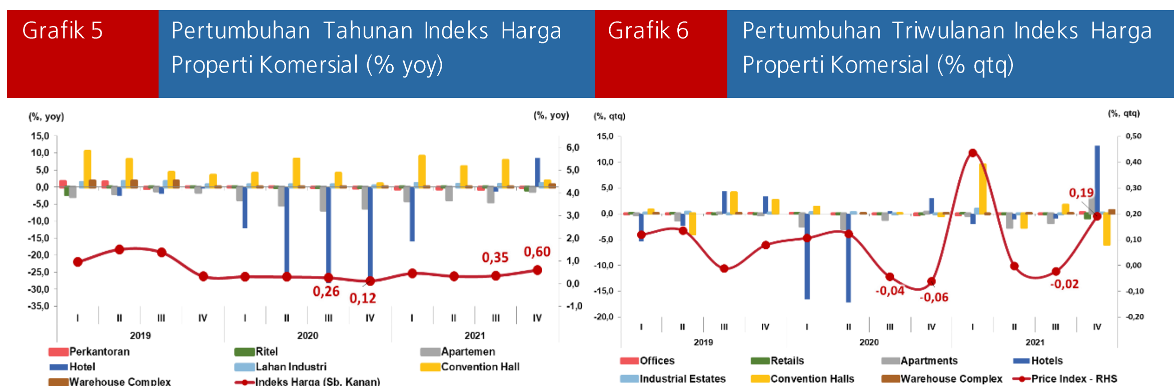
C. Perkembangan Harga Properti Komersial

Harga properti komersial menunjukkan tren perbaikan hingga triwulan IV-2021

Indeks Harga Properti Komersial secara tahunan pada triwulan IV-2021 terindikasi semakin membaik namun masih dalam level yang terbatas. Indeks Harga Properti Komersial triwulan IV-2021 mengalami kenaikan sebesar 0,60% (yoy), lebih tinggi dibandingkan 0,35% (yoy) pada triwulan III-2021 maupun 0,12% (yoy) pada triwulan IV-2020 (Grafik 5). Berdasarkan segmen, pertumbuhan harga untuk kategori jual tercatat 0,60% (yoy), meningkat dari 0,35% (yoy) pada triwulan III-2021. Hal ini sejalan dengan perbaikan harga pada segmen perkantoran strata serta peningkatan harga pada segmen lahan industri dan *warehouse complex* dibandingkan triwulan sebelumnya. Selanjutnya, indeks harga kategori sewa tercatat 0,99% (yoy), tumbuh positif dan lebih baik setelah mengalami kontraksi pertumbuhan sebesar -0,29% (yoy) pada triwulan III-2021. Segmen hotel, perkantoran sewa dan apartemen sewa menjadi segmen yang mendorong adanya perbaikan harga pada triwulan IV-2021 yang terjadi di beberapa wilayah terutama Jakarta dan Bandung, sejalan dengan penurunan level PPKM oleh Pemerintah.

Secara triwulanan, Indeks Harga Properti Komersial menunjukkan perbaikan setelah mengalami kontraksi pada triwulan sebelumnya. Pada triwulan IV-2021, Indeks Harga Properti Komersial tercatat meningkat sebesar 0,19% (qtq), lebih baik dari triwulan sebelumnya yang mengalami kontraksi sebesar -0,02% (qtq) (Grafik 6). Perbaikan harga properti komersial pada periode laporan didorong oleh peningkatan harga seiring dengan perbaikan permintaan khususnya untuk segmen *warehouse complex* dan lahan industri di kategori jual serta segmen hotel dan perkantoran sewa di kategori sewa.

Grafik 5	Pertumbuhan Tahunan Indeks Harga Properti Komersial (% yoy)	Grafik 6	Pertumbuhan Triwulanan Indeks Harga Properti Komersial (% qtq)

Tabel 1 Perkembangan Indeks Harga Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung dan Makassar

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	Indeks Harga Properti Komersial	100,82	100,40	100,52	101,65	101,77	101,91	101,90	101,98	102,09	102,21	102,16	102,10	102,55	102,54	102,52	102,71
	Sewa	98,20	98,17	98,93	99,16	97,50	96,89	97,91	98,87	94,56	91,67	91,45	91,73	92,16	91,62	91,18	92,64
	Jual	100,84	100,42	100,53	101,67	101,80	101,95	101,93	102,00	102,14	102,28	102,24	102,17	102,62	102,62	102,59	102,78
	Perkantoran	99,77	99,85	101,85	101,42	101,41	101,41	101,43	101,45	101,47	101,43	101,41	101,16	100,88	100,83	100,74	101,01
	Perkantoran Sewa	98,00	97,58	96,97	95,27	94,39	94,28	93,97	94,13	94,17	93,80	93,16	93,34	93,87	92,50	91,89	92,37
	Perkantoran Jual	99,83	99,92	102,00	101,60	101,61	101,61	101,64	101,66	101,68	101,65	101,65	101,38	101,09	101,07	101,00	101,23
	Ritel	100,19	97,84	97,86	97,86	97,87	97,87	97,87	97,87	97,87	97,87	97,87	97,86	97,88	97,88	97,87	97,01
	Ritel Sewa	99,54	99,51	99,34	99,40	99,63	99,70	99,60	99,53	99,73	99,67	99,42	99,21	100,02	99,87	99,52	99,03
	Ritel Jual	100,20	97,80	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	97,83	96,96
	Apartemen	99,48	97,46	96,86	96,99	96,71	95,51	95,71	95,43	93,08	90,36	89,28	89,57	89,27	86,91	85,37	88,43
	Apartemen Sewa	99,48	97,46	96,86	96,99	96,71	95,51	95,71	95,43	93,08	90,36	89,28	89,57	89,27	86,91	85,37	88,43
	Hotel	95,87	96,14	99,62	101,41	95,90	93,64	97,69	100,97	84,30	69,83	70,18	72,28	70,78	70,00	69,33	78,48
	Lahan Industri	101,82	101,83	101,83	103,05	103,27	103,60	103,55	103,72	104,03	104,35	104,25	104,12	105,18	105,17	105,10	105,31
	Convention Hall	108,97	107,07	115,50	119,55	120,45	115,70	120,43	123,68	125,30	125,30	125,38	124,80	136,64	132,92	135,21	127,13
	Warehouse Complex	100,17	100,17	100,17	101,87	101,99	101,99	101,99	101,99	101,99	102,01	102,01	102,01	102,01	102,02	102,04	102,71
1	JAKARTA	100,15	98,86	99,19	101,08	101,17	101,16	101,17	101,18	101,15	101,15	101,15	101,16	101,16	101,16	101,18	101,94
	Perkantoran	100,04	100,09	102,22	102,27	102,20	102,20	102,18	102,19	102,19	102,18	102,16	102,17	102,18	102,14	102,12	102,22
	Perkantoran Sewa	97,89	97,44	96,83	95,13	94,11	94,12	93,79	94,03	94,01	93,64	93,00	93,17	93,64	92,27	91,61	92,09
	Perkantoran Jual	100,10	100,17	102,38	102,47	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,43	102,47
	Ritel	99,96	96,82	96,77	96,76	96,76	96,76	96,76	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,76	96,76	96,76	96,75
	Ritel Sewa	97,92	98,05	97,77	97,42	97,47	97,50	96,91	96,64	96,64	96,62	96,83	96,75	97,31	97,16	96,92	96,28
	Ritel Jual	99,99	96,80	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75	96,75
	Apartemen	101,39	98,86	98,61	99,34	99,23	97,72	97,19	96,40	94,14	92,13	91,27	91,97	91,32	88,69	86,62	88,97
	Apartemen Sewa	101,39	98,86	98,61	99,34	99,23	97,72	97,19	96,40	94,14	92,13	91,27	91,97	91,32	88,69	86,62	88,97
	Hotel	89,87	86,38	92,43	98,16	89,81	84,95	89,16	93,92	78,62	65,23	64,93	70,01	66,93	65,78	65,28	78,86
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Convention Hall	110,76	107,53	116,69	121,57	122,74	117,56	121,21	126,14	128,12	128,12	128,12	127,54	141,16	136,96	141,47	132,22
	Warehouse Complex	100,54	100,54	100,54	105,76	106,10	106,10	106,10	106,10	106,10	106,15	106,15	106,16	106,16	106,20	106,25	108,17
2	BODEBEK	99,68	99,68	99,68	100,44	100,60	100,76	100,72	100,70	100,76	101,03	100,93	100,81	100,79	100,83	100,73	100,94
	Ritel	99,99	99,99	100,02	100,02	100,02	100,06	100,06	100,06	100,06	100,06	100,06	100,06	100,06	100,05	100,02	100,01
	Ritel Sewa	98,65	98,67	100,20	100,57	100,59	102,11	102,14	102,14	102,14	102,10	102,11	102,08	101,94	101,91	100,51	100,04
	Ritel Jual	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01
	Hotel	100,81	97,46	100,56	103,28	99,32	91,88	98,30	104,01	88,24	65,16	70,27	74,14	73,98	75,34	72,64	86,54
	Lahan Industri	99,27	99,27	99,27	101,00	101,37	101,74	101,64	101,59	101,72	102,34	102,12	101,85	101,81	101,89	101,66	102,14
	Warehouse Complex	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
3	BANTEN	107,37	107,38	107,38	107,82	107,90	108,25	108,25	108,26	108,43	108,54	108,54	108,54	108,54	108,58	108,57	108,57
	Ritel	100,36	100,21	100,17	100,18	100,18	100,18	100,19	100,22	100,22	100,22	100,21	100,21	100,22	100,22	100,17	100,11
	Ritel Sewa	100,30	99,31	98,14	98,24	98,24	98,21	98,54	99,48	99,47	99,49	99,45	99,44	99,77	99,77	98,26	96,44
	Ritel Jual	100,36	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24	100,24
	Hotel	100,25	98,10	95,88	92,59	85,64	83,10	86,63	96,10	83,87	69,11	74,07	76,15	81,74	82,89	79,85	87,56
	Lahan Industri	108,05	108,08	108,08	108,42	108,51	108,89	108,89	108,89	109,08	109,20	109,20	109,20	109,20	109,23	109,23	109,23
4	BANDUNG	99,96	99,81	102,92	102,98	103,06	103,09	103,25	103,27	102,61	102,19	102,19	102,25	102,21	102,13	102,11	102,24
	Perkantoran	99,85	99,95	99,66	99,60	102,42	102,43	102,55	102,39	103,68	103,39	101,83	101,91	101,23	100,17	99,00	99,29
	Perkantoran Sewa	99,85	99,95	99,66	99,60	102,42	102,43	102,55	102,39	103,68	103,39	101,83	101,91	101,23	100,17	99,00	99,29
	Ritel	99,96	100,00	103,31	103,31	103,48	103,47	103,48	103,39	103,39	103,39	103,40	103,40	103,42	103,35	103,36	103,31
	Ritel Sewa	99,50	99,97	99,32	99,34	101,03	100,89	101,06	100,16	100,18	100,21	100,29	100,30	100,50	99,83	99,85	99,37
	Ritel Jual	100,01	100,01	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74	103,74
	Apartemen	87,70	89,10	85,00	78,67	66,26	65,18	74,92	74,81	76,81	29,73	27,93	27,83	25,92	24,28	31,23	31,57
	Apartemen Sewa	87,70	89,10	85,00	78,67	66,26	65,18	74,92	74,81	76,81	29,73	27,93	27,83	25,92	24,28	31,23	31,57
	Hotel	100,21	95,50	95,70	97,19	95,27	96,40	99,31	101,66	85,77	69,42	69,52	71,82	70,63	69,82	68,67	76,37
5	MAKASSAR	106,69	106,56	106,61	106,59	106,54	106,54	106,57	106,60	106,47	106,41	106,41	106,43	106,43	106,45	106,44	106,49
	Perkantoran	100,00	100,00	100,00	100,00	100,81	95,38	95,38	95,38	97,71	97,71	97,71	97,71	97,71	99,26	99,26	99,26
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,81	95,38	95,38	95,38	97,71	97,71	97,71	97,71	97,71	99,26	99,26	99,26
	Ritel	99,16	92,54	93,00	93,04	93,04	93,66	93,56	93,48	93,46	93,46	93,44	93,41	93,40	93,35	93,35	93,55
	Ritel Sewa	99,16	92,54	93,00	93,04	93,04	93,66	93,56	93,48	93,46	93,46	93,44	93,41	93,40	93,35	93,35	93,55
	Hotel	103,24	102,66	107,32	105,29	99,71	99,20	102,48	105,32	89,48	78,73	78,08	81,41	80,36	83,24	82,18	90,10
	Lahan Industri	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82	106,82

Tabel 2	Perkembangan Indeks Harga Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	100,40	100,41	100,41	100,40	100,39	98,44	98,45	98,46	98,43	98,40	98,41	98,42	98,42	98,42	98,42	98,44
	Perkantoran	98,49	98,81	98,76	93,39	93,50	90,99	91,18	91,16	91,26	91,26	90,44	89,71	95,05	91,79	92,42	93,71
	Perkantoran Sewa	98,49	98,81	98,76	93,39	93,50	90,99	91,18	91,16	91,26	91,26	90,44	89,71	95,05	91,79	92,42	93,71
	Ritel	98,87	99,01	98,54	99,60	100,05	100,59	100,71	101,14	102,05	101,12	103,83	103,87	104,43	104,43	104,48	104,53
	Ritel Sewa	98,87	99,01	98,54	99,60	100,05	100,59	100,71	101,14	102,05	101,12	103,83	103,87	104,43	104,43	104,48	104,53
	Hotel	106,83	107,53	109,70	104,89	102,02	100,72	102,70	105,13	92,23	79,39	81,28	82,21	81,84	80,38	79,52	88,08
	Lahan Industri	100,39	100,39	100,39	100,39	100,39	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43	98,43
7	SEMARANG	102,14	102,14	102,16	102,17	102,38	104,48	104,45	107,06	109,62	109,61	109,61	109,62	122,18	121,56	122,13	122,10
	Perkantoran	100,84	100,84	100,84	100,83	100,86	100,87	100,87	100,87	100,92	100,91	100,92	100,93	97,79	97,79	97,81	97,81
	Perkantoran Sewa	98,90	98,97	98,87	98,42	100,02	100,39	100,29	100,34	102,54	102,12	102,41	102,87	102,45	102,48	103,15	103,18
	Perkantoran Jual	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	100,88	97,68	97,68	97,68	97,68
	Ritel	100,25	99,99	101,74	101,36	101,65	99,49	99,47	99,55	101,96	101,80	100,44	98,59	117,74	115,68	116,79	119,46
	Ritel Sewa	100,25	99,99	101,74	101,36	101,65	99,49	99,47	99,55	101,96	101,80	100,44	98,59	117,74	115,68	116,79	119,46
	Hotel	103,20	105,18	107,55	108,43	109,65	110,59	115,63	117,69	91,10	84,68	84,86	96,93	96,28	91,69	93,72	97,26
	Lahan Industri	102,15	102,15	102,16	102,17	102,38	104,51	104,47	107,11	109,74	109,74	109,74	109,74	122,40	121,78	122,35	122,31
8	SURABAYA	100,34	100,39	100,38	99,70	99,76	99,76	99,83	99,87	99,85	99,77	99,77	99,40	99,00	98,99	98,88	94,74
	Perkantoran	95,67	96,15	96,06	86,50	87,66	87,65	88,38	88,82	89,17	88,50	88,48	82,40	74,31	73,93	71,39	71,39
	Perkantoran Sewa	100,39	100,25	99,06	98,12	99,63	98,18	98,11	96,02	96,41	95,76	94,92	96,59	96,79	95,76	96,18	96,40
	Perkantoran Jual	95,60	96,09	96,02	86,33	87,48	87,49	88,23	88,72	89,07	88,39	88,39	82,18	73,93	73,56	70,95	70,95
	Ritel	102,03	102,05	102,01	102,02	102,02	102,02	102,04	102,04	102,04	102,04	102,04	102,04	102,04	102,06	102,06	89,79
	Ritel Sewa	100,93	101,83	101,29	101,31	101,31	101,38	102,33	102,25	102,25	102,25	102,25	102,27	102,18	102,82	102,80	102,81
	Ritel Jual	102,06	102,06	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	89,36
	Apartemen	97,65	98,91	96,27	93,77	100,01	103,14	106,27	112,64	106,94	103,06	97,93	91,20	87,80	77,25	88,78	104,57
	Apartemen Sewa	97,65	98,91	96,27	93,77	100,01	103,14	106,27	112,64	106,94	103,06	97,93	91,20	87,80	77,25	88,78	104,57
	Hotel	95,13	94,56	98,66	97,97	93,90	93,42	97,22	99,28	84,29	70,50	69,45	73,08	70,41	72,36	72,13	84,94
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
9	BALIKPAPAN	104,78	104,96	105,06	105,27	105,25	105,33	105,41	105,56	105,17	104,95	104,95	105,21	105,23	105,22	105,24	105,32
	Perkantoran	101,96	102,61	102,61	102,94	102,94	100,33	100,33	100,33	101,63	101,63	101,63	98,37	100,98	97,71	97,71	97,71
	Perkantoran Sewa	101,96	102,61	102,61	102,94	102,94	100,33	100,33	100,33	101,63	101,63	101,63	98,37	100,98	97,71	97,71	97,71
	Ritel	104,67	104,78	104,81	105,00	105,03	105,12	105,12	105,21	105,22	105,22	105,22	105,44	105,44	105,44	105,44	105,44
	Ritel Sewa	157,43	162,77	163,85	172,55	173,65	177,28	177,33	180,95	181,40	181,40	181,40	189,89	190,11	190,11	190,11	190,11
	Ritel Jual	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85	103,85
	Hotel	110,63	113,77	117,58	118,15	116,37	115,92	119,30	121,64	103,10	88,81	88,65	92,91	93,84	93,06	94,40	98,80
10	DENPASAR	98,83	104,82	107,41	106,80	102,53	101,08	104,75	106,21	89,04	76,87	73,36	67,34	66,14	64,50	63,76	63,71
	Perkantoran	81,20	81,20	81,20	77,59	73,98	85,41	85,41	85,41	85,41	80,60	80,60	80,60	80,60	62,56	55,34	62,56
	Perkantoran Sewa	81,20	81,20	81,20	77,59	73,98	85,41	85,41	85,41	85,41	80,60	80,60	80,60	80,60	62,56	55,34	62,56
	Ritel	109,08	108,93	108,90	110,75	110,81	106,51	103,74	103,79	102,67	102,14	86,60	78,81	76,42	75,63	75,58	74,61
	Ritel Sewa	109,08	108,93	108,90	110,75	110,81	106,51	103,74	103,79	102,67	102,14	86,60	78,81	76,42	75,63	75,58	74,61
	Apartemen	63,26	68,97	68,97	66,05	62,10	61,54	70,72	69,97	60,95	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73
	Apartemen Sewa	63,26	68,97	68,97	66,05	62,10	61,54	70,72	69,97	60,95	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73	53,73
	Hotel	96,90	104,17	107,26	106,22	101,10	100,16	105,03	106,74	86,22	70,40	70,51	64,88	63,97	62,12	61,17	61,31
11	PALEMBANG	103,42	104,77	101,18	101,62	102,52	102,50	105,95	106,24	108,72	104,58	103,91	101,99	102,40	102,45	107,52	108,78
	Perkantoran	84,50	84,50	85,83	85,83	89,17	89,17	78,33	78,33	85,33	85,33	85,33	85,33	85,33	85,33	82,50	82,50
	Perkantoran Sewa	84,50	84,50	85,83	85,83	89,17	89,17	78,33	78,33	85,33	85,33	85,33	85,33	85,33	85,33	82,50	82,50
	Ritel	100,00	97,70	97,70	98,59	98,19	98,19	109,92	109,92	122,11	122,11	117,93	109,94	112,58	112,58	112,58	112,58
	Ritel Sewa	100,00	97,70	97,70	98,59	98,19	98,19	109,92	109,92	122,11	122,11	117,93	109,94	112,58	112,58	112,58	112,58
	Hotel	115,64	122,62	108,89	109,67	111,03	110,92	109,13	110,27	106,44	88,02	91,75	94,70	93,28	93,52	95,15	101,16
	Convention Hall	99,47	104,84	110,07	109,74	109,16	106,72	117,38	113,18	113,05	113,05	113,53	109,76	108,94	109,02	107,57	105,73
	Warehouse Complex	99,29	99,29	99,29	99,29	99,29	99,29	101,31	101,31	101,31	101,31	101,31	101,31	101,22	101,22	110,83	110,83

Tabel 3 Pertumbuhan Triwulanan Indeks Harga Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, qtq)

KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Indeks Harga (Sb. Kanan)	0,69	-0,41	0,12	1,12	0,12	0,14	-0,01	0,08	0,11	0,12	-0,04	-0,06	0,44	0,00	-0,02	0,19
Sewa	-0,31	-0,03	0,77	0,23	-1,67	-0,63	1,06	0,98	-4,36	-3,05	-0,25	0,31	0,47	-0,58	-0,47	1,59
Jual	0,69	-0,41	0,11	1,13	0,13	0,14	-0,02	0,07	0,13	0,14	-0,04	-0,06	0,44	0,00	-0,02	0,18
Perkantoran	-0,03	0,08	2,00	-0,42	-0,01	0,00	0,02	0,03	0,02	-0,04	-0,02	-0,25	-0,27	-0,05	-0,09	0,27
Perkantoran sewa	-0,50	-0,42	-0,63	-1,75	-0,92	-0,12	-0,33	0,17	0,04	-0,39	-0,69	0,20	0,56	-1,46	-0,66	0,52
Perkantoran jual	-0,02	0,09	2,08	-0,39	0,01	0,00	0,03	0,02	0,02	-0,03	0,00	-0,26	-0,29	-0,01	-0,07	0,23
Ritel	0,21	-2,35	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,02	0,00	-0,01	-0,88
Ritel sewa	0,21	-0,02	-0,17	0,06	0,23	0,07	-0,10	-0,07	0,20	-0,06	-0,25	-0,21	0,82	-0,15	-0,35	-0,50
Ritel jual	0,21	-2,39	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,89
Apartemen	-0,13	-2,02	-0,62	0,13	-0,29	-1,24	0,20	-0,29	-2,47	-2,92	-1,19	0,33	-0,33	-2,64	-1,77	3,59
Apartemen sewa	-0,13	-2,02	-0,62	0,13	-0,29	-1,24	0,20	-0,29	-2,47	-2,92	-1,19	0,33	-0,33	-2,64	-1,77	3,59
Hotel	-1,16	0,29	3,62	1,79	-5,43	-2,36	4,32	3,36	-16,52	-17,17	0,51	2,99	-2,08	-1,10	-0,96	13,20
Lahan Industri	1,60	0,01	0,00	1,20	0,21	0,32	-0,05	0,16	0,30	0,31	-0,10	-0,12	1,02	-0,01	-0,07	0,20
Convention Hall	9,60	-1,74	7,87	3,51	0,75	-3,94	4,09	2,70	1,31	0,00	0,06	-0,46	9,49	-2,72	1,72	-5,98
Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	1,70	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,01	0,00	0,01	0,02	0,65
1 JAKARTA	-0,02	-1,29	0,33	1,91	0,10	-0,01	0,00	0,01	-0,03	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,02	0,75
Perkantoran	-0,03	0,05	2,13	0,04	-0,07	0,00	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,02	0,00	0,01	-0,03	-0,02	0,09
Perkantoran Sewa	-0,52	-0,46	-0,63	-1,75	-1,07	0,00	-0,35	0,25	-0,02	-0,39	-0,68	0,18	0,50	-1,46	-0,72	0,52
Perkantoran Jual	-0,02	0,07	2,20	0,09	-0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04
Ritel	0,01	-3,14	-0,05	-0,01	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	-0,01
Ritel Sewa	0,49	0,13	-0,28	-0,37	0,06	0,03	-0,60	-0,27	0,00	-0,02	0,22	-0,08	0,58	-0,16	-0,25	-0,66
Ritel Jual	0,00	-3,19	-0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	2,29	-2,49	-0,25	0,74	-0,11	-1,52	-0,55	-0,81	-2,34	-2,13	-0,94	0,77	-0,70	-2,89	-2,34	2,71
Apartemen Sewa	2,29	-2,49	-0,25	0,74	-0,11	-1,52	-0,55	-0,81	-2,34	-2,13	-0,94	0,77	-0,70	-2,89	-2,34	2,71
Hotel	-8,44	-3,89	7,00	6,20	-8,51	-5,40	4,95	5,34	-16,29	-17,03	-0,45	7,82	-4,41	-1,71	-0,76	20,81
Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Convention Hall	11,23	-2,92	8,51	4,19	0,96	-4,22	3,10	4,07	1,57	0,00	0,00	-0,45	10,68	-2,98	3,29	-6,54
Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	5,19	0,32	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,02	0,00	0,03	0,05	1,80
2 BODEBEK	0,00	0,00	0,00	0,76	0,16	0,16	-0,04	-0,02	0,06	0,27	-0,10	-0,12	-0,02	0,04	-0,10	0,21
Ritel	-0,02	0,00	0,03	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,01
Ritel Sewa	-1,10	0,02	1,55	0,36	0,02	1,52	0,02	0,00	0,00	-0,04	0,00	-0,03	-0,14	-0,03	-1,37	-0,47
Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	-1,87	-3,33	3,18	2,71	-3,83	-7,49	6,99	5,80	-15,16	-26,15	7,84	5,50	-0,22	1,84	-3,59	19,15
Lahan Industri	-0,01	0,00	0,00	1,74	0,37	0,37	-0,10	-0,05	0,13	0,61	-0,22	-0,27	-0,04	0,08	-0,23	0,47
Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3 BANTEN	4,91	0,01	0,00	0,41	0,08	0,32	0,00	0,01	0,16	0,10	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00
Ritel	0,12	-0,15	-0,04	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	-0,05	-0,06
Ritel Sewa	0,12	-0,99	-1,17	0,10	0,00	-0,03	0,33	0,95	-0,01	0,02	-0,03	-0,01	0,33	0,00	-1,51	-1,85
Ritel Jual	0,12	-0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	2,68	-2,15	-2,26	-3,43	-7,51	-2,96	4,24	10,93	-12,73	-17,60	7,18	2,80	7,34	1,41	-3,67	9,65
Lahan Industri	5,34	0,03	0,00	0,31	0,09	0,35	0,00	0,00	0,17	0,11	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00
4 BANDUNG	-0,33	-0,15	3,12	0,06	0,07	0,04	0,15	0,02	-0,63	-0,42	0,00	0,06	-0,04	-0,08	-0,01	0,12
Perkantoran	-0,21	0,11	-0,30	-0,06	2,83	0,01	0,11	-0,15	1,26	-0,29	-1,51	0,08	-0,66	-1,05	-1,17	0,30
Perkantoran Sewa	-0,21	0,11	-0,30	-0,06	2,83	0,01	0,11	-0,15	1,26	-0,29	-1,51	0,08	-0,66	-1,05	-1,17	0,30
Ritel	-0,23	0,04	3,30	0,00	0,16	-0,01	0,02	-0,09	0,00	0,00	0,01	0,00	0,02	-0,06	0,00	-0,04
Ritel Sewa	-2,49	0,47	-0,65	0,02	1,71	-0,14	0,18	-0,89	0,01	0,04	0,07	0,02	0,19	-0,66	0,02	-0,48
Ritel Jual	0,00	0,00	3,73	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	-18,30	1,60	-4,61	-7,45	-15,78	-1,62	14,95	-0,16	2,67	-61,30	-6,04	-0,38	-6,84	-6,34	28,64	1,08
Apartemen Sewa	-18,30	1,60	-4,61	-7,45	-15,78	-1,62	14,95	-0,16	2,67	-61,30	-6,04	-0,38	-6,84	-6,34	28,64	1,08
Hotel	-2,05	-4,70	0,21	1,56	-1,98	1,18	3,02	2,37	-15,64	-19,06	0,14	3,31	-1,65	-1,15	-1,65	11,22
5 MAKASSAR	5,50	-0,12	0,05	-0,02	-0,05	0,00	0,03	0,02	-0,12	-0,06	0,00	0,02	0,00	0,01	0,00	0,05
Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,81	-5,38	0,00	0,00	2,44	0,00	0,00	0,00	0,00	1,59	0,00	0,00
Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,81	-5,38	0,00	0,00	2,44	0,00	0,00	0,00	0,00	1,59	0,00	0,00
Ritel	-1,91	-6,68	0,50	0,04	0,00	0,67	-0,11	-0,09	-0,02	0,00	-0,02	-0,04	-0,01	-0,05	0,00	0,22
Ritel Sewa	-1,91	-6,68	0,50	0,04	0,00	0,67	-0,11	-0,09	-0,02	0,00	-0,02	-0,04	-0,01	-0,05	0,00	0,22
Hotel	2,48	-0,56	4,54	-1,89	-5,30	-0,51	3,30	2,78	-15,04	-12,02	-0,82	4,26	-1,29	3,60	-1,28	9,63
Lahan Industri	5,62	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 4	Pertumbuhan Triwulanan Indeks Harga Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, qtq)

KETERANGAN		2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,40	0,00	0,01	-0,02	-0,01	-1,94	0,01	0,01	-0,03	-0,03	0,02	0,00	0,01	-0,01	0,00	0,02
	Perkantoran	-0,72	0,32	-0,05	-5,43	0,11	-2,69	0,21	-0,02	0,11	0,00	-0,89	-0,81	5,96	-3,43	0,68	1,40
	Perkantoran Sewa	-0,72	0,32	-0,05	-5,43	0,11	-2,69	0,21	-0,02	0,11	0,00	-0,89	-0,81	5,96	-3,43	0,68	1,40
	Ritel	-1,69	0,14	-0,47	1,08	0,45	0,54	0,11	0,43	0,91	-0,91	2,67	0,05	0,53	0,00	0,05	0,05
	Ritel Sewa	-1,69	0,14	-0,47	1,08	0,45	0,54	0,11	0,43	0,91	-0,91	2,67	0,05	0,53	0,00	0,05	0,05
	Hotel	6,03	0,65	2,01	-4,38	-2,74	-1,27	1,96	2,37	-12,26	-13,92	2,38	1,14	-0,45	-1,79	-1,07	10,77
	Lahan Industri	0,39	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,95	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	SEMARANG	2,07	0,00	0,01	0,01	0,21	2,05	-0,02	2,50	2,39	-0,01	0,00	0,01	11,46	-0,51	0,47	-0,02
	Perkantoran	0,84	0,00	0,00	-0,01	0,03	0,01	0,00	0,00	0,05	-0,01	0,01	0,01	-3,11	0,00	0,02	0,00
	Perkantoran Sewa	-1,16	0,07	-0,10	-0,46	1,63	0,37	-0,10	0,05	2,19	-0,41	0,28	0,45	-0,41	0,03	0,65	0,03
	Perkantoran Jual	0,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,17	0,00	0,00	0,00
	Ritel	-0,18	-0,26	1,75	-0,37	0,28	-2,12	-0,02	0,08	2,41	-0,15	-1,34	-1,84	19,42	-1,75	0,97	2,28
	Ritel Sewa	-0,18	-0,26	1,75	-0,37	0,28	-2,12	-0,02	0,08	2,41	-0,15	-1,34	-1,84	19,42	-1,75	0,97	2,28
	Hotel	-1,08	1,92	2,25	0,82	1,13	0,86	4,55	1,78	-22,59	-7,05	0,22	14,23	-0,68	-4,76	2,21	3,77
	Lahan Industri	2,09	0,00	0,01	0,01	0,21	2,08	-0,04	2,52	2,45	0,00	0,00	0,00	11,53	-0,50	0,47	-0,03
8	SURABAYA	0,75	0,04	-0,01	-0,67	0,06	0,00	0,07	0,04	-0,02	-0,07	0,00	-0,37	-0,41	-0,01	-0,10	-4,19
	Perkantoran	-0,11	0,50	-0,09	-9,95	1,34	-0,02	0,83	0,50	0,40	-0,76	-0,01	-6,88	-9,81	-0,52	-3,44	0,01
	Perkantoran Sewa	0,34	-0,14	-1,19	-0,94	1,53	-1,45	-0,08	-2,13	0,41	-0,67	-0,88	1,76	0,20	-1,06	0,44	0,23
	Perkantoran Jual	-0,12	0,51	-0,07	-10,10	1,34	0,01	0,85	0,55	0,40	-0,76	0,00	-7,03	-10,04	-0,50	-3,55	0,00
	Ritel	2,24	0,02	-0,04	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	-12,02
	Ritel Sewa	-0,68	0,89	-0,54	0,02	0,01	0,06	0,94	-0,08	0,00	0,00	0,01	0,01	-0,08	0,63	-0,02	0,01
	Ritel Jual	2,32	0,00	-0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-12,42
	Apartemen	4,54	1,29	-2,66	-2,60	6,65	3,14	3,03	5,99	-5,05	-3,63	-4,98	-6,87	-3,73	-12,02	14,92	17,79
	Apartemen Sewa	4,54	1,29	-2,66	-2,60	6,65	3,14	3,03	5,99	-5,05	-3,63	-4,98	-6,87	-3,73	-12,02	14,92	17,79
	Hotel	-6,77	-0,60	4,33	-0,70	-4,15	-0,52	4,07	2,12	-15,10	-16,37	-1,49	5,22	-3,64	2,77	-0,32	17,75
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	4,81	0,17	0,10	0,19	-0,01	0,08	0,08	0,14	-0,37	-0,21	0,00	0,25	0,02	-0,02	0,02	0,08
	Perkantoran	1,96	0,64	0,00	0,32	0,00	-2,54	0,00	0,00	1,30	0,00	0,00	-3,22	2,66	-3,24	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	1,96	0,64	0,00	0,32	0,00	-2,54	0,00	0,00	1,30	0,00	0,00	-3,22	2,66	-3,24	0,00	0,00
	Ritel	4,65	0,11	0,02	0,19	0,02	0,08	0,00	0,09	0,01	0,00	0,00	0,21	0,01	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	54,80	3,39	0,67	5,31	0,64	2,09	0,03	2,04	0,25	0,00	0,00	4,68	0,11	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	3,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	13,10	2,84	3,35	0,49	-1,51	-0,39	2,92	1,96	-15,24	-13,86	-0,18	4,81	1,00	-0,83	1,43	4,67
10	DENPASAR	8,21	6,06	2,47	-0,56	-4,00	-1,42	3,63	1,40	-16,17	-13,66	-4,57	-8,21	-1,78	-2,48	-1,16	-0,08
	Perkantoran	-13,46	0,00	0,00	-4,44	-4,65	15,45	0,00	0,00	0,00	-5,63	0,00	0,00	0,00	-22,39	-11,54	13,04
	Perkantoran Sewa	-13,46	0,00	0,00	-4,44	-4,65	15,45	0,00	0,00	0,00	-5,63	0,00	0,00	0,00	-22,39	-11,54	13,04
	Ritel	0,07	-0,14	-0,03	1,70	0,05	-3,87	-2,61	0,05	-1,08	-0,52	-15,21	-9,00	-3,03	-1,04	-0,06	-1,29
	Ritel Sewa	0,07	-0,14	-0,03	1,70	0,05	-3,87	-2,61	0,05	-1,08	-0,52	-15,21	-9,00	-3,03	-1,04	-0,06	-1,29
	Apartemen	-35,29	9,03	0,00	-4,24	-5,97	-0,91	14,93	-1,07	-12,89	-11,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	-35,29	9,03	0,00	-4,24	-5,97	-0,91	14,93	-1,07	-12,89	-11,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	10,97	7,50	2,97	-0,97	-4,82	-0,93	4,86	1,63	-19,22	-18,35	0,16	-7,98	-1,41	-2,90	-1,53	0,23
11	PALEMBANG	3,12	1,30	-3,42	0,43	0,88	-0,02	3,36	0,28	2,33	-3,80	-0,64	-1,85	0,40	0,05	4,95	1,17
	Perkantoran	-15,50	0,00	1,58	0,00	3,88	0,00	-12,15	0,00	8,94	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,32	0,00
	Perkantoran Sewa	-15,50	0,00	1,58	0,00	3,88	0,00	-12,15	0,00	8,94	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,32	0,00
	Ritel	0,00	-2,30	0,00	0,91	-0,41	0,00	11,95	0,00	11,09	0,00	-3,42	-6,78	2,40	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	-2,30	0,00	0,91	-0,41	0,00	11,95	0,00	11,09	0,00	-3,42	-6,78	2,40	0,00	0,00	0,00
	Hotel	13,04	6,04	-11,20	0,72	1,24	-0,10	-1,62	1,05	-3,47	-17,31	4,24	3,21	-1,50	0,26	1,75	6,31
	Convention Hall	1,48	5,40	4,99	-0,30	-0,53	-2,23	9,98	-3,57	-0,12	0,00	0,43	-3,32	-0,74	0,07	-1,33	-1,71
	Warehouse Complex	4,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,08	0,00	9,49	0,00

Tabel 5	Pertumbuhan Tahunan Indeks Harga Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, yoy)

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	Indeks Harga (Sb. Kanan)	0,93	0,41	0,52	1,52	0,95	1,50	1,37	0,32	0,31	0,29	0,26	0,12	0,45	0,32	0,35	0,60
	Sewa	-2,76	-1,53	-2,26	0,65	-0,71	-1,31	-1,03	-0,29	-3,02	-5,38	-6,60	-7,22	-2,54	-0,06	-0,29	0,99
	Jual	0,96	0,43	0,54	1,53	0,96	1,52	1,39	0,32	0,33	0,33	0,30	0,17	0,47	0,33	0,35	0,60
	Perkantoran	-0,22	-0,24	1,82	1,62	1,64	1,56	-0,42	0,03	0,06	0,02	-0,01	-0,29	-0,58	-0,59	-0,66	-0,14
	Perkantoran sewa	-3,37	-3,28	-2,27	-3,27	-3,68	-3,38	-3,09	-1,19	-0,24	-0,51	-0,87	-0,84	-0,32	-1,38	-1,36	-1,05
	Perkantoran jual	-0,12	-0,15	1,93	1,76	1,79	1,69	-0,35	0,07	0,07	0,04	0,01	-0,28	-0,59	-0,57	-0,64	-0,15
	Ritel	0,17	-2,19	-2,13	-2,11	-2,31	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,01	0,01	0,00	-0,87
	Ritel sewa	-0,28	-1,26	-1,15	0,07	0,09	0,19	0,26	0,13	0,10	-0,03	-0,18	-0,32	0,29	0,20	0,10	-0,18
	Ritel jual	0,18	-2,21	-2,15	-2,16	-2,36	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,89
	Apartemen	1,20	-2,29	-5,63	-2,63	-2,78	-2,01	-1,19	-1,61	-3,75	-5,39	-6,71	-6,14	-4,09	-3,81	-4,38	-1,27
	Apartemen sewa	1,20	-2,29	-5,63	-2,63	-2,78	-2,01	-1,19	-1,61	-3,75	-5,39	-6,71	-6,14	-4,09	-3,81	-4,38	-1,27
	Hotel	-6,78	-0,61	-4,04	4,54	0,03	-2,60	-1,94	-0,42	-12,10	-25,43	-28,16	-28,42	-16,04	0,25	-1,21	8,58
	Lahan Industri	1,94	1,88	1,87	2,83	1,42	1,74	1,69	0,64	0,74	0,73	0,67	0,39	1,10	0,79	0,82	1,14
	Convention Hall	3,97	8,98	18,51	20,24	10,54	8,06	4,27	3,45	4,03	8,29	4,11	0,90	9,05	6,08	7,84	1,86
	Warehouse Complex	0,38	0,15	0,15	1,70	1,82	1,82	1,82	0,11	0,00	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,04	0,68
1	JAKARTA	0,37	-1,17	-0,84	0,91	1,02	2,33	2,00	0,10	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02	0,01	0,02	0,03	0,77
	Perkantoran	0,11	0,06	2,25	2,19	2,16	2,10	-0,04	-0,07	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,01	-0,04	-0,04	0,05
	Perkantoran Sewa	-3,53	-3,49	-2,37	-3,32	-3,85	-3,41	-3,13	-1,16	-0,11	-0,50	-0,84	-0,91	-0,39	-1,46	-1,49	-1,16
	Perkantoran Jual	0,22	0,17	2,38	2,35	2,32	2,25	0,04	-0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04
	Ritel	-0,04	-3,23	-3,23	-3,19	-3,20	-0,06	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	-0,01
	Ritel Sewa	-3,27	-2,83	-2,64	-0,03	-0,46	-0,56	-0,88	-0,79	-0,85	-0,89	-0,08	0,11	0,70	0,55	0,09	-0,49
	Ritel Jual	0,00	-3,23	-3,24	-3,24	-3,24	-0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	2,26	-0,53	-3,65	0,22	-2,13	-1,15	-1,44	-2,95	-5,13	-5,72	-6,10	-4,60	-2,99	-3,74	-5,09	-3,26
	Apartemen Sewa	2,26	-0,53	-3,65	0,22	-2,13	-1,15	-1,44	-2,95	-5,13	-5,72	-6,10	-4,60	-2,99	-3,74	-5,09	-3,26
	Hotel	-13,87	-7,85	-10,93	0,00	-0,07	-1,65	-3,53	-4,31	-12,45	-23,22	-27,17	-25,45	-14,88	0,84	0,53	12,64
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Convention Hall	5,68	9,44	19,85	22,09	10,81	9,33	3,88	3,76	4,38	8,98	5,70	1,11	10,18	6,90	10,42	3,67
	Warehouse Complex	1,21	0,49	0,49	5,19	5,53	5,53	5,53	0,32	0,00	0,04	0,04	0,06	0,06	0,05	0,10	1,89
2	BODEBEK	-0,42	-0,42	-0,42	0,75	0,92	1,09	1,04	0,26	0,15	0,26	0,21	0,11	0,04	-0,20	-0,20	0,13
	Ritel	-0,01	0,00	0,00	0,02	0,04	0,07	0,04	0,03	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04
	Ritel Sewa	-1,50	-1,38	0,13	0,82	1,97	3,49	1,93	1,57	1,54	-0,01	-0,03	-0,06	-0,20	-0,19	-1,56	-2,00
	Ritel Jual	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	3,95	3,21	-5,00	0,53	-1,48	-5,72	-2,24	0,70	-11,16	-29,09	-28,52	-28,72	-16,16	15,63	3,37	16,74
	Lahan Industri	-0,97	-0,97	-0,97	1,74	2,12	2,49	2,39	0,59	0,35	0,59	0,47	0,26	0,09	-0,44	-0,45	0,28
	Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	BANTEN	8,28	8,19	8,18	5,35	0,50	0,81	0,82	0,41	0,49	0,27	0,26	0,26	0,10	0,03	0,03	0,03
	Ritel	1,07	-0,02	-0,06	-0,06	-0,18	-0,04	0,01	0,04	0,04	0,04	0,03	0,00	0,01	0,01	-0,04	-0,10
	Ritel Sewa	0,55	-0,70	-1,91	-1,94	-2,06	-1,11	0,40	1,26	1,25	1,30	0,93	-0,03	0,30	0,28	-1,20	-3,02
	Ritel Jual	1,09	0,00	0,00	0,00	-0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	-1,75	1,98	-7,93	-5,16	-14,57	-15,29	-9,65	3,79	-2,07	-16,84	-14,49	-20,76	-2,54	19,94	7,79	14,98
	Lahan Industri	8,99	9,02	9,02	5,70	0,42	0,74	0,74	0,43	0,52	0,28	0,28	0,28	0,11	0,03	0,03	0,03
4	BANDUNG	0,09	-0,10	2,98	2,68	3,10	3,29	0,32	0,28	-0,43	-0,88	-1,03	-0,99	-0,39	-0,06	-0,07	-0,01
	Perkantoran	-0,14	-0,02	-0,33	-0,45	2,58	2,48	2,90	2,80	1,23	0,93	-0,70	-0,47	-2,37	-3,11	-2,78	-2,56
	Perkantoran Sewa	-0,14	-0,02	-0,33	-0,45	2,58	2,48	2,90	2,80	1,23	0,93	-0,70	-0,47	-2,37	-3,11	-2,78	-2,56
	Ritel	0,02	0,06	3,38	3,11	3,52	3,46	0,17	0,07	-0,09	-0,07	-0,08	0,01	0,03	-0,04	-0,04	-0,09
	Ritel Sewa	-0,01	0,72	0,12	-2,65	1,54	0,92	1,76	0,83	-0,85	-0,67	-0,77	0,14	0,32	-0,38	-0,44	-0,93
	Ritel Jual	0,03	0,00	3,73	3,73	3,73	3,73	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	6,45	-13,00	-21,19	-26,71	-24,45	-26,85	-11,85	-4,91	15,93	-54,39	-62,72	-62,80	-66,25	-18,33	11,81	13,45
	Apartemen Sewa	6,45	-13,00	-21,19	-26,71	-24,45	-26,85	-11,85	-4,91	15,93	-54,39	-62,72	-62,80	-66,25	-18,33	11,81	13,45
	Hotel	1,58	-3,69	-4,19	-5,00	-4,93	0,94	3,77	4,60	-9,98	-27,98	-30,00	-29,36	-17,65	0,58	-1,22	6,34
5	MAKASSAR	10,44	5,39	5,40	5,40	-0,14	-0,02	-0,04	0,01	-0,07	-0,12	-0,15	-0,16	-0,04	0,03	0,03	0,06
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,81	-4,62	-4,62	-4,62	-3,08	2,44	2,44	2,44	0,00	1,59	1,59	1,59
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,81	-4,62	-4,62	-4,62	-3,08	2,44	2,44	2,44	0,00	1,59	1,59	1,59
	Ritel	1,58	-7,53	-8,13	-7,96	-6,17	1,21	0,60	0,47	0,45	-0,22	-0,13	-0,07	-0,07	-0,11	-0,10	0,16
	Ritel Sewa	1,58	-7,53	-8,13	-7,96	-6,17	1,21	0,60	0,47	0,45	-0,22	-0,13	-0,07	-0,07	-0,11	-0,10	0,16
	Hotel	7,33	2,29	4,48	4,51	-3,42	-3,37	-4,51	0,03	-10,26	-20,64	-23,81	-22,71	-10,20	5,74	5,25	10,67
	Lahan Industri	10,59	5,62	5,62	5,62	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 6 Pertumbuhan Tahunan Indeks Harga Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, yoy)

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,41	0,41	0,40	0,39	-0,01	-1,95	-1,95	-1,93	-1,95	-0,05	-0,04	-0,05	-0,01	0,02	0,00	0,02
	Perkantoran	-4,14	-0,09	-0,41	-5,85	-5,06	-7,91	-7,68	-2,40	-2,40	0,30	-0,80	-1,59	4,15	0,58	2,18	4,46
	Perkantoran Sewa	-4,14	-0,09	-0,41	-5,85	-5,06	-7,91	-7,68	-2,40	-2,40	0,30	-0,80	-1,59	4,15	0,58	2,18	4,46
	Ritel	0,33	-1,31	-2,02	-0,96	1,20	1,60	2,20	1,54	2,00	0,53	3,10	2,71	2,33	3,26	0,63	0,63
	Ritel Sewa	0,33	-1,31	-2,02	-0,96	1,20	1,60	2,20	1,54	2,00	0,53	3,10	2,71	2,33	3,26	0,63	0,63
	Hotel	9,17	8,12	7,62	4,11	-4,51	-6,34	-6,38	0,22	-9,59	-21,17	-20,85	-21,80	-11,27	1,24	-2,17	7,14
	Lahan Industri	0,39	0,39	0,39	0,39	0,00	-1,95	-1,95	-1,95	-1,95	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	SEMARANG	2,21	2,21	2,09	2,10	0,24	2,29	2,25	4,79	7,07	4,91	4,94	2,39	11,46	10,90	11,42	11,39
	Perkantoran	0,84	0,84	0,83	0,83	0,02	0,03	0,03	0,04	0,06	0,04	0,05	0,06	-3,10	-3,09	-3,08	-3,09
	Perkantoran Sewa	-0,99	-0,96	-1,24	-1,65	1,13	1,44	1,43	1,95	2,52	1,73	2,11	2,52	-0,09	0,35	0,72	0,31
	Perkantoran Jual	0,88	0,88	0,88	0,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,17	-3,17	-3,17	-3,17
	Ritel	0,90	-0,12	1,63	0,92	1,39	-0,49	-2,23	-1,78	0,30	2,32	0,97	-0,97	15,48	13,63	16,28	21,17
	Ritel Sewa	0,90	-0,12	1,63	0,92	1,39	-0,49	-2,23	-1,78	0,30	2,32	0,97	-0,97	15,48	13,63	16,28	21,17
	Hotel	7,66	8,01	4,97	3,94	6,26	5,14	7,51	8,54	-16,92	-23,43	-26,61	-17,63	5,68	8,29	10,44	0,33
	Lahan Industri	2,21	2,22	2,10	2,11	0,22	2,31	2,27	4,84	7,19	5,00	5,04	2,45	11,53	10,97	11,49	11,46
8	SURABAYA	-0,05	0,44	0,40	0,11	-0,58	-0,62	-0,54	0,17	0,08	0,01	-0,06	-0,47	-0,85	-0,79	-0,89	-4,69
	Perkantoran	-5,65	-5,18	-5,26	-9,68	-8,37	-8,84	-8,00	2,68	1,73	0,97	0,12	-7,23	-16,66	-16,46	-19,32	-13,36
	Perkantoran Sewa	0,46	0,24	-0,95	-1,92	-0,76	-2,07	-0,96	-2,14	-3,23	-2,46	-3,24	0,59	0,39	-0,01	1,32	-0,19
	Perkantoran Jual	-5,74	-5,26	-5,33	-9,81	-8,49	-8,95	-8,11	2,77	1,82	1,03	0,18	-7,37	-17,00	-16,78	-19,74	-13,67
	Ritel	1,13	2,42	2,35	2,22	-0,01	-0,04	0,03	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02	-12,01
	Ritel Sewa	2,51	2,42	0,80	-0,31	0,38	-0,45	1,03	0,93	0,92	0,86	-0,08	0,02	-0,06	0,56	0,54	0,53
	Ritel Jual	1,10	2,42	2,39	2,29	-0,02	-0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-12,42
	Apartemen	-5,55	-4,28	-3,61	0,38	2,42	4,28	10,38	20,12	6,94	-0,08	-7,85	-19,03	-17,90	-25,05	-9,35	14,66
	Apartemen Sewa	-5,55	-4,28	-3,61	0,38	2,42	4,28	10,38	20,12	6,94	-0,08	-7,85	-19,03	-17,90	-25,05	-9,35	14,66
	Hotel	-2,08	-3,07	-4,45	-3,99	-1,29	-1,21	-1,46	1,34	-10,23	-24,53	-28,56	-26,40	-16,47	2,64	3,87	16,23
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	4,75	4,97	5,06	5,30	0,45	0,36	0,33	0,28	-0,08	-0,37	-0,44	-0,33	0,06	0,26	0,28	0,10
	Perkantoran	1,96	2,61	2,61	2,94	0,96	-2,23	-2,23	-2,54	-1,27	1,30	1,30	-1,95	-0,64	-3,86	-3,86	-0,66
	Perkantoran Sewa	1,96	2,61	2,61	2,94	0,96	-2,23	-2,23	-2,54	-1,27	1,30	1,30	-1,95	-0,64	-3,86	-3,86	-0,66
	Ritel	4,68	4,79	4,81	4,98	0,34	0,32	0,30	0,19	0,18	0,10	0,10	0,22	0,21	0,21	0,21	0,01
	Ritel Sewa	58,32	63,69	64,79	69,67	10,31	8,91	8,22	4,87	4,46	2,33	2,30	4,94	4,80	4,80	4,80	0,11
	Ritel Jual	3,85	3,85	3,85	3,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	8,66	13,96	16,94	20,79	5,19	1,89	1,47	2,95	-11,40	-23,39	-25,69	-23,62	-8,98	4,79	6,48	6,34
10	DENPASAR	-3,09	1,83	0,64	16,94	3,75	-3,56	-2,48	-0,55	-13,16	-23,95	-29,96	-36,60	-25,71	-16,09	-13,09	-5,40
	Perkantoran	-16,15	-29,69	-13,46	-17,31	-8,89	5,19	5,19	10,08	15,45	-5,63	-5,63	-5,63	-5,63	-22,39	-31,34	-22,39
	Perkantoran Sewa	-16,15	-29,69	-13,46	-17,31	-8,89	5,19	5,19	10,08	15,45	-5,63	-5,63	-5,63	-5,63	-22,39	-31,34	-22,39
	Ritel	64,77	-5,43	-0,65	1,60	1,58	-2,21	-4,74	-6,28	-7,34	-4,11	-16,52	-24,08	-25,57	-25,96	-12,73	-5,33
	Ritel Sewa	64,77	-5,43	-0,65	1,60	1,58	-2,21	-4,74	-6,28	-7,34	-4,11	-16,52	-24,08	-25,57	-25,96	-12,73	-5,33
	Apartemen	-43,75	-26,36	-28,25	-32,44	-1,83	-10,77	2,55	5,94	-1,85	-12,70	-24,04	-23,22	-11,86	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	-43,75	-26,36	-28,25	-32,44	-1,83	-10,77	2,55	5,94	-1,85	-12,70	-24,04	-23,22	-11,86	0,00	0,00	0,00
	Hotel	-8,82	3,94	1,03	21,63	4,33	-3,85	-2,08	0,49	-14,71	-29,71	-32,87	-39,21	-25,80	-11,76	-13,24	-5,50
11	PALEMBANG	3,08	4,48	1,98	1,32	-0,88	-2,16	4,71	4,55	6,05	2,03	-1,92	-4,01	-5,81	-2,04	3,47	6,66
	Perkantoran	-15,50	-15,50	-14,17	-14,17	5,52	5,52	-8,74	-8,74	-4,30	-4,30	8,94	8,94	0,00	0,00	-3,32	-3,32
	Perkantoran Sewa	-15,50	-15,50	-14,17	-14,17	5,52	5,52	-8,74	-8,74	-4,30	-4,30	8,94	8,94	0,00	0,00	-3,32	-3,32
	Ritel	0,00	-2,30	-2,30	-1,41	-1,81	0,50	12,51	11,49	24,36	24,36	7,29	0,02	-7,80	-7,80	-4,54	2,40
	Ritel Sewa	0,00	-2,30	-2,30	-1,41	-1,81	0,50	12,51	11,49	24,36	24,36	7,29	0,02	-7,80	-7,80	-4,54	2,40
	Hotel	16,59	23,73	9,54	7,21	-3,99	-9,54	0,22	0,55	-4,13	-20,65	-15,92	-14,12	-12,37	6,25	3,71	6,81
	Convention Hall	-4,88	5,86	11,88	11,96	9,74	1,80	6,64	3,13	3,57	5,93	-3,28	-3,02	-3,63	-3,57	-5,25	-3,67
	Warehouse Complex	-5,14	-5,14	4,16	4,16	0,00	0,00	2,03	2,03	2,03	2,03	0,00	0,00	-0,08	-0,08	9,40	9,40

Tabel 7 Perkembangan Indeks *Supply* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung dan Makassar

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	Indeks *Supply* Properti Komersial	100,67	100,68	100,83	103,94	103,94	103,97	103,98	103,98	103,98	103,97	103,98	103,97	103,96	103,96	104,19	105,08
	Sewa	102,51	103,64	104,62	105,06	105,52	106,42	106,64	107,18	106,96	106,81	107,00	107,39	108,43	108,57	108,87	108,94
	Jual	100,66	100,66	100,81	103,93	103,93	103,95	103,96	103,95	103,96	103,95	103,96	103,95	103,93	103,93	104,16	105,06
	Perkantoran	102,14	102,15	105,73	105,57	105,64	105,64	105,65	105,67	105,68	105,67	105,67	105,60	105,45	105,44	105,44	120,51
	Perkantoran Sewa	104,67	104,67	106,81	106,82	108,43	108,62	108,62	109,04	109,03	109,03	109,03	110,36	110,45	110,45	112,03	111,67
	Perkantoran Jual	102,06	102,07	105,70	105,54	105,56	105,56	105,57	105,58	105,58	105,57	105,57	105,47	105,30	105,30	105,25	120,74
	Ritel	100,14	100,18	99,93	99,93	99,92	99,94	99,95	99,96	99,96	99,96	99,97	99,97	100,02	100,02	100,02	100,03
	Ritel Sewa	100,81	102,60	103,33	103,38	103,09	103,77	104,14	104,88	104,77	104,77	105,14	105,44	107,21	107,31	107,28	107,71
	Ritel Jual	100,12	100,12	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86	99,86
	Apartemen	103,47	103,85	105,05	104,86	106,01	106,08	106,57	106,62	106,17	106,06	106,05	107,75	106,38	106,45	106,33	106,85
	Apartemen Sewa	103,47	103,85	105,05	104,86	106,01	106,08	106,57	106,62	106,17	106,06	106,05	107,75	106,38	106,45	106,33	106,85
	Hotel	103,96	104,75	105,30	106,69	107,72	109,65	109,60	109,79	109,70	109,59	109,56	109,19	109,55	110,00	109,74	109,28
	Lahan Industri	101,22	101,22	101,22	108,59	108,58	108,61	108,61	108,60	108,59	108,57	108,58	108,59	108,52	108,52	109,04	109,02
	Convention Hall	113,75	114,77	118,82	118,82	118,60	118,91	130,35	129,27	128,91	128,91	129,00	116,30	115,02	115,37	133,71	135,04
	Warehouse Complex	100,09	100,09	100,09	100,10	100,10	100,10	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,13	100,19
1	JAKARTA	100,03	100,03	100,63	100,64	100,65	100,65	100,65	100,66	100,65	100,65	100,65	100,66	100,67	100,67	100,68	103,49
	Perkantoran	100,15	100,15	104,09	104,09	104,14	104,15	104,14	104,16	104,16	104,16	104,16	104,20	104,20	104,20	104,25	120,16
	Perkantoran Sewa	104,95	104,95	107,23	107,23	108,94	109,05	109,05	109,49	109,49	109,49	109,49	110,91	110,91	110,91	112,60	112,21
	Perkantoran Jual	100,00	100,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	104,00	120,35
	Ritel	100,01	100,02	100,02	100,02	100,02	100,02	100,02	100,01	100,01	100,01	100,02	100,03	100,05	100,05	100,05	100,07
	Ritel Sewa	101,06	101,06	101,25	101,35	101,34	101,34	101,48	101,01	101,01	101,01	101,26	102,20	103,76	103,76	103,76	104,69
	Ritel Jual	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Apartemen	100,00	100,00	100,00	100,00	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	103,59	103,59	103,59	103,59	104,27
	Apartemen Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	101,51	103,59	103,59	103,59	103,59	104,27
	Hotel	101,06	102,10	102,10	103,39	103,48	105,13	105,13	105,68	105,68	105,68	105,68	105,68	105,68	105,68	106,15	106,76
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Convention Hall	99,44	99,44	99,44	100,57	100,57	100,57	101,67	102,72	102,72	102,72	102,72	101,83	101,83	101,83	101,83	101,83
	Warehouse Complex	100,00	100,00	100,00	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,04	100,25
2	BODEBEK	100,19	100,19	100,20	100,32	100,32	100,33	100,33	100,33	100,33	100,33	100,33	100,33	100,33	100,33	100,86	100,86
	Ritel	100,04	100,04	100,17	100,17	100,17	100,26	100,26	100,26	100,26	100,26	100,26	100,25	100,41	100,41	100,41	100,40
	Ritel Sewa	101,93	101,93	108,41	108,41	108,41	111,85	111,85	111,85	111,85	111,85	111,85	111,85	118,18	118,18	118,18	118,18
	Ritel Jual	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Hotel	103,99	107,12	107,12	106,02	106,02	106,02	106,02	109,42	109,42	109,42	109,42	109,42	109,42	109,42	109,42	109,42
	Lahan Industri	100,43	100,43	100,43	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	100,71	101,90	101,90
	Warehouse Complex	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01
3	BANTEN	103,92	103,94	103,94	127,87	127,87	127,88	127,88	127,88	127,89	127,89	127,90	127,90	127,91	127,91	127,91	127,91
	Ritel	100,00	100,22	100,22	100,22	100,22	100,22	100,24	100,32	100,32	100,32	100,46	100,46	100,57	100,57	100,56	100,55
	Ritel Sewa	100,00	106,75	106,75	106,75	106,75	106,75	107,49	109,60	109,60	109,60	113,40	113,40	116,04	116,04	116,04	116,04
	Ritel Jual	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Hotel	100,00	100,00	100,00	100,00	103,51	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	106,52	109,24
	Lahan Industri	104,30	104,30	104,30	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02	130,02
4	BANDUNG	99,99	99,98	88,26	88,35	88,05	88,02	88,04	88,46	88,33	88,19	88,22	88,17	88,34	88,38	88,32	88,39
	Perkantoran	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	114,10	114,10	114,10	114,10
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	114,10	114,10	114,10	114,10
	Ritel	99,94	99,94	87,43	87,43	87,14	87,13	87,14	87,56	87,56	87,56	87,56	87,56	87,56	87,55	87,55	87,55
	Ritel Sewa	99,31	99,31	99,43	99,43	96,50	96,50	96,50	100,46	100,46	100,46	100,46	100,46	100,46	100,46	100,46	100,46
	Ritel Jual	100,00	100,00	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13	86,13
	Apartemen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	73,45	39,31	39,31	39,31
	Apartemen Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	73,45	39,31	39,31	39,31
	Hotel	101,00	100,91	104,08	105,54	105,54	104,78	104,78	104,78	104,78	104,78	105,46	103,66	107,23	108,44	107,49	107,49
5	MAKASSAR	100,07	100,78	100,81	100,81	100,80	102,77	102,75	102,75	102,74	102,72	102,69	102,68	102,67	102,67	102,66	102,65
	Perkantoran	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Ritel	100,00	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86
	Ritel Sewa	100,00	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86	146,86
	Hotel	107,17	110,65	112,41	112,41	112,41	112,41	110,76	110,09	110,09	108,53	105,02	103,96	101,68	101,63	100,85	99,25
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03	102,03

Tabel 8	Perkembangan Indeks *Supply* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	II	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	100,00	100,00	100,01	100,01	100,01	100,02	100,02	100,09	100,09	100,09	100,06	100,06	100,06	100,06	100,05	100,05
	Perkantoran	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55
	Ritel	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	113,09	113,09	113,09	108,81	108,81	108,81	108,81	108,81	108,81
	Ritel Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	113,09	113,09	113,09	108,81	108,81	108,81	108,81	108,81	108,81
	Hotel	100,34	100,34	102,54	102,54	104,42	104,42	104,42	104,42	104,42	104,42	104,42	104,42	104,42	102,90	100,05	99,30
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
7	SEMARANG	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,01	100,02	100,02	100,02	100,02	100,02	100,02	99,99	99,99	99,99	99,99
	Perkantoran	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	99,89	95,07	95,07	95,07	95,07
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	94,75	93,63	93,63	93,63	93,63
	Perkantoran Jual	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	95,10	95,10	95,10	95,10
	Ritel	99,05	99,05	99,05	99,05	99,05	103,38	103,38	103,38	103,38	103,38	106,62	102,12	102,12	102,12	102,12	101,11
	Ritel Sewa	99,05	99,05	99,05	99,05	99,05	103,38	103,38	103,38	103,38	103,38	106,62	102,12	102,12	102,12	102,12	101,11
	Hotel	102,94	102,94	102,94	102,94	102,94	102,94	104,66	104,66	104,66	104,66	104,66	109,22	111,85	112,18	109,87	112,11
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
8	SURABAYA	102,68	102,69	102,70	102,45	102,49	102,50	102,54	102,55	102,56	102,53	102,53	102,38	102,18	102,20	102,13	102,24
	Perkantoran	132,55	132,55	132,55	132,51	132,51	132,52	132,52	132,53	132,53	132,53	132,54	132,49	132,44	132,44	132,42	132,42
	Perkantoran Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Perkantoran Jual	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99	132,99
	Ritel	100,04	100,04	100,05	100,05	100,05	100,05	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,17	100,20	100,20	100,23
	Ritel Sewa	101,52	101,52	101,98	101,98	101,98	101,98	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	104,55	106,31	107,23	107,23	107,23
	Ritel Jual	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
	Apartemen	100,00	100,00	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	104,72	104,72	104,72	104,72
	Apartemen Sewa	100,00	100,00	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	123,41	104,72	104,72	104,72	104,72
	Hotel	106,75	106,75	107,84	107,84	110,83	111,01	111,01	110,33	110,33	110,33	110,33	112,75	112,75	119,48	119,48	119,48
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
9	BALIKPAPAN	110,82	110,80	110,79	110,77	110,77	110,84	110,83	110,82	110,86	110,89	110,89	110,91	110,91	110,91	110,91	110,77
	Perkantoran	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89
	Perkantoran Sewa	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89	114,89
	Ritel	111,10	111,09	111,09	111,08	111,08	111,07	111,07	111,07	111,06	111,06	111,06	111,05	111,05	111,05	111,05	111,05
	Ritel Sewa	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67	96,67
	Ritel Jual	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32	111,32
	Hotel	96,35	96,35	96,35	95,80	95,80	99,79	99,79	99,79	99,79	99,79	99,79	102,71	102,71	102,71	102,71	93,58
10	DENPASAR	109,70	109,79	109,81	112,60	112,52	117,10	117,21	117,21	117,03	116,82	117,03	117,08	117,10	116,79	116,19	114,48
	Perkantoran	100,86	100,86	100,86	100,86	100,86	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07
	Perkantoran Sewa	100,86	100,86	100,86	100,86	100,86	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07	160,07
	Ritel	102,40	102,40	102,40	102,40	102,40	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47
	Ritel Sewa	102,40	102,40	102,40	102,40	102,40	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47	110,47
	Apartemen	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15
	Apartemen Sewa	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15	271,15
	Hotel	110,72	110,72	110,72	114,04	114,04	117,96	117,96	117,96	117,96	117,96	117,96	117,96	117,96	117,61	116,89	114,79
11	PALEMBANG	329,23	327,38	332,42	331,11	324,09	323,94	351,89	351,30	350,70	361,24	361,81	371,96	370,93	370,77	382,67	378,95
	Perkantoran	84,31	84,31	84,31	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04
	Perkantoran Sewa	84,31	84,31	84,31	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04	121,04
	Ritel	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	90,55	90,55	90,55	83,43	83,43	83,43	83,43	83,43
	Ritel Sewa	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	90,55	90,55	90,55	83,43	83,43	83,43	83,43	83,43
	Hotel	96,99	96,99	102,39	102,74	134,16	136,02	135,18	135,18	132,04	132,04	132,04	122,06	122,06	122,06	122,06	122,06
	Convention Hall	189,52	189,52	207,86	207,59	207,59	207,59	242,74	242,74	242,74	242,74	242,74	195,59	195,59	195,59	274,57	274,57
	Warehouse Complex	611,73	611,73	611,73	611,73	611,73	611,73	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80	662,80

Tabel 9 Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Supply* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, qtq)

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	Indeks *Supply* (Sb. Kanan)	0,47	0,01	0,15	3,08	0,00	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,22	0,85
	Sewa	1,36	1,09	0,95	0,41	0,44	0,86	0,21	0,50	-0,20	-0,14	0,18	0,36	0,97	0,13	0,27	0,07
	Jual	0,46	0,00	0,15	3,10	0,00	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,02	0,00	0,22	0,86
	Perkantoran	0,12	0,01	3,51	-0,15	0,06	0,01	0,01	0,02	0,01	-0,01	0,00	-0,06	-0,15	-0,01	0,00	14,29
	Perkantoran sewa	4,21	0,00	2,05	0,01	1,51	0,18	0,00	0,38	0,00	0,00	0,00	1,21	0,09	0,00	1,43	-0,32
	Perkantoran jual	0,00	0,01	3,56	-0,16	0,02	0,00	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,00	-0,10	-0,15	-0,01	-0,04	14,72
	Ritel	0,12	0,04	-0,25	0,00	-0,01	0,01	0,01	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01	0,04	0,00	0,00	0,01
	Ritel sewa	0,12	1,78	0,71	0,05	-0,28	0,65	0,36	0,72	-0,10	0,00	0,35	0,28	1,68	0,09	-0,02	0,40
	Ritel jual	0,12	0,00	-0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	3,34	0,37	1,15	-0,18	1,10	0,06	0,47	0,05	-0,43	-0,10	0,00	1,60	-1,27	0,07	-0,12	0,49
	Apartemen sewa	3,34	0,37	1,15	-0,18	1,10	0,06	0,47	0,05	-0,43	-0,10	0,00	1,60	-1,27	0,07	-0,12	0,49
	Hotel	1,42	0,76	0,52	1,32	0,97	1,79	-0,04	0,17	-0,08	-0,09	-0,03	-0,34	0,33	0,41	-0,24	-0,42
	Lahan Industri	1,00	0,00	0,00	7,27	-0,01	0,03	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	0,01	0,01	-0,07	0,00	0,48	-0,01
	Convention Hall	13,35	0,89	3,53	0,00	-0,19	0,26	9,62	-0,83	-0,28	0,00	0,07	-9,85	-1,10	0,31	15,89	0,99
	Warehouse Complex	0,09	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,07
1	JAKARTA	0,02	0,00	0,60	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,01	2,79
	Perkantoran	0,13	0,00	3,94	0,00	0,05	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,05	15,26
	Perkantoran Sewa	4,46	0,00	2,17	0,00	1,60	0,10	0,00	0,40	0,00	0,00	0,00	1,30	0,00	0,00	1,52	-0,34
	Perkantoran Jual	0,00	0,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,72
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,00	0,00	0,01
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,18	0,10	-0,01	0,00	0,14	-0,46	0,00	0,00	0,25	0,93	1,52	0,00	0,00	0,90
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	0,00	0,00	0,00	0,00	1,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,05	0,00	0,00	0,00	0,66
	Apartemen Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	1,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,05	0,00	0,00	0,00	0,66
	Hotel	0,20	1,03	0,00	1,26	0,09	1,59	0,00	0,53	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,44	0,58
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Convention Hall	-0,95	0,00	0,00	1,13	0,00	0,00	1,10	1,03	0,00	0,00	0,00	-0,86	0,00	0,00	0,00	0,00
	Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21
2	BODEBEK	0,01	0,00	0,00	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,52	0,00
	Ritel	0,04	0,00	0,14	0,00	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,00	-0,01	0,00
	Ritel Sewa	1,93	0,00	6,36	0,00	0,00	3,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,66	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	0,00	3,01	0,00	-1,03	0,00	0,00	0,00	3,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,18	0,00
	Warehouse Complex	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	BANTEN	3,92	0,02	0,00	23,02	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,22	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,08	0,00	0,00	0,14	0,00	0,10	0,00	-0,01	-0,01
	Ritel Sewa	0,00	6,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,69	1,96	0,00	0,00	3,46	0,00	2,33	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	0,00	0,00	0,00	0,00	3,51	2,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,56
	Lahan Industri	4,30	0,00	0,00	24,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	BANDUNG	0,00	-0,01	-11,72	0,10	-0,34	-0,04	0,03	0,47	-0,14	-0,16	0,03	-0,06	0,20	0,04	-0,06	0,08
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,10	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,10	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	-12,51	0,00	-0,34	0,00	0,00	0,49	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	-0,01
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,12	0,00	-2,95	0,00	0,00	4,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	0,00	0,00	-13,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-26,55	-46,48	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-26,55	-46,48	0,00	0,00
	Hotel	0,00	-0,09	3,14	1,40	0,00	-0,72	0,00	0,00	0,00	0,00	0,65	-1,72	3,45	1,13	-0,88	0,00
5	MAKASSAR	0,05	0,71	0,03	0,00	-0,01	1,95	-0,01	-0,01	-0,01	-0,02	-0,03	-0,01	-0,02	0,00	-0,01	-0,01
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	46,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	46,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	4,97	3,25	1,59	0,00	0,00	0,00	-1,46	-0,61	0,00	-1,42	-3,24	-1,00	-2,20	-0,05	-0,77	-1,58
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 10 Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Supply* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, qtq)

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	-0,02	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,09	0,00	0,00	-3,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,09	0,00	0,00	-3,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	0,00	0,00	2,19	0,00	1,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,45	-2,78	-0,75
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	SEMARANG	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	-0,01	-0,03	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,11	-4,82	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-5,25	-1,18	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-4,90	0,00	0,00	0,00
	Ritel	-0,95	0,00	0,00	0,00	0,00	4,37	0,00	0,00	0,00	0,00	3,14	-4,23	0,00	0,00	0,00	-0,98
	Ritel Sewa	-0,95	0,00	0,00	0,00	0,00	4,37	0,00	0,00	0,00	0,00	3,14	-4,23	0,00	0,00	0,00	-0,98
	Hotel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,68	0,00	0,00	0,00	0,00	4,35	2,41	0,29	-2,06	2,04
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	SURABAYA	0,00	0,01	0,01	-0,24	0,04	0,00	0,04	0,01	0,00	-0,02	0,00	-0,15	-0,20	0,02	-0,07	0,10
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	-0,03	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,03	-0,04	0,00	-0,02	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,03	0,00	0,03
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00	0,00	2,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,69	0,86	0,00	0,00
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	0,00	0,00	23,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-15,15	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	0,00	0,00	23,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-15,15	0,00	0,00	0,00
	Hotel	6,75	0,00	1,02	0,00	2,77	0,16	0,00	-0,62	0,00	0,00	0,00	2,20	0,00	5,96	0,00	0,00
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	10,78	-0,01	-0,01	-0,02	0,00	0,06	-0,01	-0,01	0,03	0,03	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	-0,13
	Perkantoran	14,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	14,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	11,10	-0,01	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	-3,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	11,32	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	-5,26	0,00	0,00	-0,57	0,00	4,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,93	0,00	0,00	0,00	-8,89
10	DENPASAR	2,71	0,08	0,02	2,54	-0,07	4,07	0,09	0,01	-0,16	-0,18	0,18	0,04	0,02	-0,27	-0,51	-1,47
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	58,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	58,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	147,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	147,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	2,72	0,00	0,00	3,00	0,00	3,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,30	-0,61	-1,80
11	PALEMBANG	228,55	-0,56	1,54	-0,39	-2,12	-0,05	8,63	-0,17	-0,17	3,01	0,16	2,81	-0,28	-0,04	3,21	-0,97
	Perkantoran	-15,69	0,00	0,00	43,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	-15,69	0,00	0,00	43,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-9,45	0,00	0,00	-7,86	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-9,45	0,00	0,00	-7,86	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	-3,54	0,00	5,56	0,34	30,58	1,39	-0,62	0,00	-2,32	0,00	0,00	-7,56	0,00	0,00	0,00	0,00
	Convention Hall	89,52	0,00	9,68	-0,13	0,00	0,00	16,93	0,00	0,00	0,00	0,00	-19,42	0,00	0,00	40,38	0,00
	Warehouse Complex	511,73	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 11 Pertumbuhan Tahunan Indeks *Supply* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, yoy)

KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Indeks *Supply* (Sb. Kanan)	0,73	0,74	0,88	3,73	3,25	3,26	3,12	0,04	0,04	0,01	0,00	0,00	-0,02	-0,01	0,21	1,07
Sewa	3,61	4,18	4,18	3,87	2,93	2,69	1,93	2,02	1,37	0,36	0,34	0,20	1,37	1,66	1,75	1,44
Jual	0,71	0,71	0,86	3,73	3,25	3,27	3,13	0,02	0,03	0,01	0,00	0,00	-0,03	-0,02	0,20	1,06
Perkantoran	2,64	2,65	6,25	3,48	3,42	3,42	-0,07	0,10	0,04	0,02	0,01	-0,07	-0,22	-0,22	-0,21	14,12
Perkantoran sewa	4,82	4,82	6,97	6,36	3,60	3,78	1,70	2,07	0,56	0,38	0,38	1,21	1,30	1,30	2,75	1,19
Perkantoran jual	2,57	2,58	6,23	3,40	3,42	3,41	-0,13	0,04	0,03	0,01	0,00	-0,11	-0,27	-0,26	-0,30	14,48
Ritel	0,16	0,18	-0,09	-0,08	-0,21	-0,24	0,02	0,03	0,04	0,02	0,02	0,01	0,05	0,06	0,05	0,05
Ritel sewa	1,97	3,01	2,46	2,67	2,27	1,14	0,78	1,45	1,63	0,97	0,96	0,53	2,33	2,42	2,04	2,16
Ritel jual	0,12	0,12	-0,14	-0,14	-0,26	-0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	3,76	3,73	4,92	4,73	2,46	2,14	1,45	1,68	0,15	-0,02	-0,49	1,06	0,20	0,37	0,26	-0,84
Apartemen sewa	3,76	3,73	4,92	4,73	2,46	2,14	1,45	1,68	0,15	-0,02	-0,49	1,06	0,20	0,37	0,26	-0,84
Hotel	5,66	5,89	5,21	4,09	3,62	4,68	4,09	2,90	1,83	-0,05	-0,03	-0,54	-0,14	0,37	0,16	0,08
Lahan Industri	1,30	1,30	1,30	8,35	7,27	7,30	7,30	0,01	0,01	-0,03	-0,03	-0,01	-0,06	-0,05	0,42	0,40
Convention Hall	13,90	14,92	18,96	18,40	4,26	3,61	9,70	8,79	8,69	8,41	-1,03	-10,03	-10,78	-10,50	3,65	16,11
Warehouse Complex	0,09	0,09	0,09	0,10	0,01	0,01	0,03	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,08
1 JAKARTA	0,04	0,04	0,63	0,63	0,62	0,62	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,02	0,03	2,81
Perkantoran	0,15	0,15	4,10	4,08	3,99	3,99	0,05	0,06	0,02	0,01	0,01	0,04	0,04	0,04	0,09	15,31
Perkantoran Sewa	5,11	5,11	7,39	6,73	3,81	3,91	1,70	2,11	0,50	0,40	0,40	1,30	1,30	1,30	2,84	1,17
Perkantoran Jual	0,00	0,00	4,00	4,00	4,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,72
Ritel	0,03	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,04	0,04	0,04	0,04
Ritel Sewa	2,32	1,78	0,37	0,29	0,27	0,27	0,23	-0,33	-0,32	-0,32	-0,21	1,18	2,72	2,72	2,47	2,43
Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	0,00	0,00	0,00	0,00	1,51	1,51	1,51	1,51	0,00	0,00	0,00	2,05	2,05	2,05	2,05	0,66
Apartemen Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	1,51	1,51	1,51	1,51	0,00	0,00	0,00	2,05	2,05	2,05	2,05	0,66
Hotel	1,99	2,07	2,07	2,51	2,39	2,96	2,96	2,22	2,13	0,53	0,53	0,00	0,00	0,00	0,44	1,02
Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Convention Hall	-0,43	-0,43	-0,43	0,17	1,13	1,13	2,24	2,13	2,13	2,13	1,03	-0,86	-0,86	-0,86	-0,86	0,00
Warehouse Complex	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,04	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21
2 BODEBEK	0,26	0,26	0,26	0,13	0,13	0,13	0,13	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,53	0,53
Ritel	0,04	0,04	0,17	0,17	0,14	0,22	0,08	0,08	0,08	0,00	0,00	0,00	0,16	0,16	0,15	0,15
Ritel Sewa	1,93	1,93	8,41	8,41	6,36	9,73	3,17	3,17	3,17	0,00	0,00	0,00	5,66	5,66	5,66	5,66
Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	6,67	9,88	6,03	1,95	1,95	-1,03	-1,03	3,21	3,21	3,21	3,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lahan Industri	0,58	0,58	0,58	0,28	0,28	0,28	0,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,18	1,18
Warehouse Complex	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3 BANTEN	3,92	3,94	3,94	27,87	23,05	23,03	23,04	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01
Ritel	0,00	0,22	0,22	0,22	0,22	0,00	0,03	0,10	0,10	0,10	0,22	0,14	0,25	0,25	0,10	0,09
Ritel Sewa	0,00	6,75	6,75	6,75	6,75	0,00	0,69	2,67	2,67	2,67	5,50	3,46	5,87	5,87	2,33	2,33
Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	0,00	0,00	0,00	0,00	3,51	6,52	6,52	6,52	2,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,56
Lahan Industri	4,30	4,30	4,30	30,02	24,66	24,66	24,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4 BANDUNG	0,24	-0,16	-11,86	-11,64	-11,94	-11,96	-0,24	0,13	0,32	0,20	0,20	-0,33	0,01	0,21	0,12	0,26
Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,10	14,10	14,10	14,10
Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,10	14,10	14,10	14,10
Ritel	0,19	-0,22	-12,71	-12,51	-12,81	-12,81	-0,34	0,14	0,49	0,49	0,49	0,00	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ritel Sewa	2,27	-2,44	-2,32	0,12	-2,83	-2,83	-2,95	1,04	4,11	4,11	4,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ritel Jual	0,00	0,00	-13,87	-13,87	-13,87	-13,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-26,55	-60,69	-60,69	-60,69
Apartemen Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-26,55	-60,69	-60,69	-60,69
Hotel	1,34	1,25	4,43	4,49	4,49	3,83	0,67	-0,72	-0,72	0,00	0,65	-1,07	2,34	3,50	1,92	3,70
5 MAKASSAR	0,07	0,79	0,82	0,79	0,73	1,97	1,93	1,93	1,92	-0,05	-0,06	-0,06	-0,07	-0,05	-0,03	-0,03
Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ritel	0,00	46,86	46,86	46,86	46,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ritel Sewa	0,00	46,86	46,86	46,86	46,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	7,92	11,43	13,20	10,10	4,89	1,59	-1,46	-2,06	-2,06	-3,45	-5,19	-5,57	-7,64	-6,35	-3,97	-4,53
Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,03	2,03	2,03	2,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 12 Pertumbuhan Tahunan Indeks *Supply* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, yoy)

KETERANGAN		2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,08	0,08	0,07	0,05	-0,03	-0,03	-0,03	-0,01	-0,01
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,55	4,55	4,55	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,55	4,55	4,55	4,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,09	13,09	13,09	8,81	-3,78	-3,78	-3,78	0,00	0,00
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,09	13,09	13,09	8,81	-3,78	-3,78	-3,78	0,00	0,00
	Hotel	1,39	0,00	2,19	2,19	4,06	4,06	1,83	1,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,45	-4,19	-4,90
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	SEMARANG	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00	-0,03	-0,03	-0,04	-0,03
	Perkantoran	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,11	-4,93	-4,93	-4,93	-4,82
	Perkantoran Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-5,25	-6,37	-6,37	-6,37	-1,18
	Perkantoran Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-4,90	-4,90	-4,90	-4,90
	Ritel	-0,95	-0,95	-0,95	-0,95	0,00	4,37	4,37	4,37	4,37	0,00	3,14	-1,22	-1,22	-1,22	-4,23	-0,98
	Ritel Sewa	-0,95	-0,95	-0,95	-0,95	0,00	4,37	4,37	4,37	4,37	0,00	3,14	-1,22	-1,22	-1,22	-4,23	-0,98
	Hotel	7,88	4,29	0,00	0,00	0,00	0,00	1,68	1,68	1,68	1,68	0,00	4,35	6,87	7,18	4,97	2,65
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	SURABAYA	-0,05	0,44	0,40	0,11	-0,58	-0,62	-0,54	0,17	0,08	0,01	-0,06	-0,47	-0,85	-0,79	-0,89	-4,69
	Perkantoran	-5,65	-5,18	-5,26	-9,68	-8,37	-8,84	-8,00	2,68	1,73	0,97	0,12	-7,23	-16,66	-16,46	-19,32	-13,36
	Perkantoran Sewa	0,46	0,24	-0,95	-1,92	-0,76	-2,07	-0,96	-2,14	-3,23	-2,46	-3,24	0,59	0,39	-0,01	1,32	-0,19
	Perkantoran Jual	49,43	49,43	49,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,08	0,08	0,01	0,01	0,01	0,01	0,07	0,07	0,07	0,07	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,11
	Ritel Sewa	3,08	3,08	0,45	0,45	0,45	0,45	2,52	2,52	2,52	2,52	0,00	0,00	1,69	2,57	2,57	2,57
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	0,00	0,00	23,41	23,41	23,41	23,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-15,15	-15,15	-15,15	-15,15
	Apartemen Sewa	0,00	0,00	23,41	23,41	23,41	23,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-15,15	-15,15	-15,15	-15,15
	Hotel	6,75	6,75	7,84	7,84	3,82	3,99	2,94	2,31	-0,45	-0,62	-0,62	2,20	2,20	8,29	8,29	5,96
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	10,86	10,84	10,75	10,73	-0,04	0,03	0,04	0,05	0,08	0,04	0,05	0,08	0,05	0,02	0,02	-0,13
	Perkantoran	14,89	14,89	14,89	14,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	14,89	14,89	14,89	14,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	11,10	11,09	11,09	11,08	-0,02	-0,02	-0,02	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,00
	Ritel Sewa	-3,33	-3,33	-3,33	-3,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Jual	11,32	11,32	11,32	11,32	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	-1,94	-2,04	-5,26	-5,80	-0,57	3,57	3,57	4,17	4,17	0,00	0,00	2,93	2,93	2,93	2,93	-8,89
10	DENPASAR	13,91	13,82	9,49	5,44	2,58	6,66	6,74	4,09	4,01	-0,24	-0,15	-0,12	0,06	-0,03	-0,72	-2,21
	Perkantoran	3,53	0,00	0,00	0,00	0,00	58,71	58,71	58,71	58,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	3,53	0,00	0,00	0,00	0,00	58,71	58,71	58,71	58,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	4,95	4,87	0,00	0,00	0,00	7,89	7,89	7,89	7,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel Sewa	4,95	4,87	0,00	0,00	0,00	7,89	7,89	7,89	7,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	281,08	147,37	147,37	147,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	281,08	147,37	147,37	147,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	15,12	15,13	10,88	5,80	3,00	6,54	6,54	3,44	3,44	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,30	-0,91	-2,69
11	PALEMBANG	229,45	227,59	232,64	230,43	-1,56	-1,05	5,86	6,10	8,21	11,52	2,82	5,88	5,77	2,64	5,77	1,88
	Perkantoran	-15,69	-15,69	-15,69	21,04	43,57	43,57	43,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	-15,69	-15,69	-15,69	21,04	43,57	43,57	43,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Ritel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-9,45	-9,45	-9,45	-16,57	-7,86	-7,86	-7,86	0,00
	Ritel Sewa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-9,45	-9,45	-9,45	-16,57	-7,86	-7,86	-7,86	0,00
	Hotel	-2,83	-2,83	2,58	2,17	38,31	40,24	32,02	31,57	-1,58	-2,93	-2,32	-9,70	-7,56	-7,56	-7,56	0,00
	Convention Hall	89,52	89,52	107,86	107,59	9,53	9,53	16,78	16,93	16,93	16,93	0,00	-19,42	-19,42	-19,42	13,12	40,38
	Warehouse Complex	511,73	511,73	511,73	511,73	0,00	0,00	8,35	8,35	8,35	8,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 13 Perkembangan Indeks *Demand* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar

KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Indeks *Demand* Properti Komersial	100,49	100,37	100,84	101,33	101,43	101,57	101,74	101,86	101,84	101,77	101,79	101,81	101,84	101,83	101,92	102,84
Sewa	102,40	103,53	106,33	106,82	104,02	103,38	107,02	110,24	100,23	84,87	86,55	87,66	88,47	88,99	87,83	96,79
Jual	100,48	100,35	100,80	101,29	101,41	101,55	101,70	101,80	101,86	101,88	101,89	101,91	101,93	101,92	102,01	102,88
Perkantoran	101,90	102,39	106,17	106,40	107,05	107,09	107,29	107,74	108,06	108,02	108,01	107,93	107,24	106,73	106,64	120,15
Perkantoran Sewa	98,58	98,90	100,15	100,10	100,97	101,64	102,12	102,77	103,25	102,71	102,20	100,72	100,27	99,76	99,24	99,79
Perkantoran Jual	102,01	102,50	106,34	106,58	107,23	107,25	107,44	107,89	108,20	108,18	108,18	108,14	107,45	106,93	106,85	120,67
Ritel	100,08	100,19	100,01	100,02	100,01	100,02	100,03	100,04	100,04	100,02	100,02	100,01	100,03	100,03	100,03	100,02
Ritel Sewa	99,79	101,40	101,99	102,20	101,71	102,36	102,72	103,21	103,15	102,40	102,28	102,08	102,94	102,68	102,63	102,70
Ritel Jual	100,09	100,16	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,97	99,96
Apartemen	101,08	103,23	101,55	99,52	94,72	97,01	99,18	99,54	84,91	63,83	55,37	57,03	59,06	63,31	60,58	71,73
Apartemen Sewa	101,08	103,23	101,55	99,52	94,72	97,01	99,18	99,54	84,91	63,83	55,37	57,03	59,06	63,31	60,58	71,73
Hotel	110,09	110,90	118,58	119,48	110,68	106,72	118,21	127,50	92,35	25,41	34,29	42,17	42,11	45,23	40,16	81,86
Lahan Industri	100,75	100,93	101,01	102,12	102,30	102,58	102,88	102,98	103,03	103,04	103,05	103,08	103,21	103,22	103,43	103,55
Convention Hall	85,65	89,09	116,88	125,27	104,02	98,54	111,16	124,94	93,78	0,00	8,95	15,69	24,58	25,03	21,32	31,58
Warehouse Complex	100,16	99,48	100,17	100,20	100,22	100,27	100,30	100,41	100,45	100,51	100,51	100,55	100,56	100,57	100,59	100,62
1 JAKARTA	100,16	99,43	100,84	100,86	100,89	100,91	100,96	101,01	100,93	100,85	100,87	100,88	100,90	100,92	100,91	103,53
Perkantoran	100,25	100,31	104,36	104,44	104,66	104,68	104,70	104,72	104,74	104,72	104,71	104,67	104,65	104,64	104,62	119,02
Perkantoran Sewa	100,72	101,04	102,36	102,29	103,27	103,86	104,29	104,95	105,48	104,94	104,44	102,99	102,43	101,97	101,41	102,00
Perkantoran Jual	100,24	100,29	104,42	104,50	104,70	104,70	104,72	104,72	104,72	104,72	104,72	104,72	104,72	104,72	104,72	119,45
Ritel	100,01	100,07	100,08	100,07	100,07	100,07	100,08	100,07	100,07	100,06	100,07	100,07	100,09	100,09	100,09	100,09
Ritel Sewa	99,36	99,40	100,15	100,04	99,87	100,01	100,21	99,73	99,67	99,17	99,37	99,93	100,81	100,93	100,90	101,43
Ritel Jual	100,02	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08	100,08
Apartemen	97,12	97,22	96,63	94,61	92,58	94,73	95,56	94,71	83,13	64,94	56,79	59,50	62,06	65,13	62,30	74,50
Apartemen Sewa	97,12	97,22	96,63	94,61	92,58	94,73	95,56	94,71	83,13	64,94	56,79	59,50	62,06	65,13	62,30	74,50
Hotel	103,63	99,71	110,36	111,72	101,58	93,88	109,38	119,74	87,65	26,67	34,49	40,23	41,83	48,39	39,51	100,16
Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Convention Hall	84,47	85,80	92,22	103,67	81,77	74,83	79,38	94,70	64,33	0,00	7,66	13,45	19,07	20,26	20,88	28,21
Warehouse Complex	100,32	98,14	100,34	100,39	100,47	100,56	100,57	100,64	100,64	100,74	100,74	100,78	100,79	100,82	100,84	100,91
2 BODEBEK	100,11	100,11	100,13	100,23	100,30	100,44	100,46	100,56	100,60	100,62	100,63	100,65	100,65	100,66	100,80	100,86
Ritel	100,13	100,14	100,19	100,25	100,26	100,34	100,35	100,35	100,35	100,32	100,32	100,31	100,42	100,41	100,41	100,40
Ritel Sewa	101,48	101,71	103,99	107,17	107,52	111,03	111,35	111,51	111,56	110,09	109,83	109,47	114,14	113,62	113,48	113,45
Ritel Jual	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11	100,11
Hotel	115,98	108,75	119,54	121,66	108,77	101,47	114,41	122,93	87,09	34,96	39,21	43,02	45,15	59,40	47,43	123,32
Lahan Industri	100,24	100,24	100,28	100,49	100,66	100,94	100,98	101,04	101,06	101,08	101,10	101,11	101,12	101,12	101,44	101,53
Warehouse Complex	100,01	100,01	100,01	100,01	100,01	100,04	100,04	100,17	100,23	100,27	100,27	100,30	100,30	100,30	100,31	100,31
3 BANTEN	102,32	103,06	103,06	105,95	106,18	107,01	107,64	107,76	107,79	107,81	107,82	107,90	107,90	107,93	107,95	107,99
Ritel	100,13	100,31	100,31	100,32	100,32	100,32	100,33	100,38	100,38	100,37	100,49	100,48	100,56	100,55	100,54	100,51
Ritel Sewa	100,50	106,18	106,23	106,39	106,29	106,45	106,57	107,83	107,88	107,55	110,80	110,57	112,53	112,43	112,21	111,71
Ritel Jual	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12	100,12
Hotel	101,71	99,73	100,30	93,84	84,70	80,82	92,42	107,34	79,43	22,06	33,14	47,75	52,68	61,78	49,09	90,61
Lahan Industri	102,53	103,33	103,33	106,39	106,64	107,54	108,21	108,33	108,37	108,42	108,42	108,49	108,49	108,52	108,55	108,58
4 BANDUNG	99,78	99,31	88,68	88,87	88,55	88,59	88,83	89,42	88,23	86,16	86,57	86,59	86,63	86,50	86,32	87,49
Perkantoran	101,41	101,70	97,27	97,99	101,69	101,06	101,69	101,93	102,50	99,64	98,35	97,96	110,08	108,72	108,53	105,63
Perkantoran Sewa	101,41	101,70	97,27	97,99	101,69	101,06	101,69	101,93	102,50	99,64	98,35	97,96	110,08	108,72	108,53	105,63
Ritel	100,11	100,15	88,43	88,43	88,14	88,17	88,17	88,48	88,48	88,37	88,31	88,29	88,29	88,27	88,25	88,24
Ritel Sewa	98,08	98,54	98,05	98,06	95,11	95,44	95,48	98,34	98,31	97,26	96,62	96,40	96,39	96,23	96,03	96,03
Ritel Jual	100,30	100,30	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39	87,39
Apartemen	96,18	101,37	100,24	97,72	76,13	68,87	73,02	74,82	63,41	40,38	28,20	20,12	16,86	12,22	13,43	16,81
Apartemen Sewa	96,18	101,37	100,24	97,72	76,13	68,87	73,02	74,82	63,41	40,38	28,20	20,12	16,86	12,22	13,43	16,81
Hotel	92,52	79,78	93,02	96,80	96,28	96,61	101,29	107,01	82,28	24,02	38,26	40,26	40,76	37,67	31,90	67,94
5 MAKASSAR	100,39	100,86	100,94	101,10	101,05	93,21	93,74	94,10	93,99	93,62	93,65	93,68	93,68	93,74	93,73	93,78
Perkantoran	99,67	100,05	98,87	96,64	96,64	96,08	96,76	97,23	95,73	94,72	92,74	82,64	81,94	81,56	81,56	81,56
Perkantoran Sewa	99,67	100,05	98,87	96,64	96,64	96,08	96,76	97,23	95,73	94,72	92,74	82,64	81,94	81,56	81,56	81,56
Ritel	97,96	134,97	135,77	137,14	136,50	137,25	139,14	138,35	138,73	137,85	136,97	136,95	136,84	136,99	137,11	132,84
Ritel Sewa	97,96	134,97	135,77	137,14	136,50	137,25	139,14	138,35	138,73	137,85	136,97	136,95	136,84	136,99	137,11	132,84
Hotel	103,99	97,99	104,07	100,18	95,71	89,89	97,73	103,76	81,14	28,63	33,13	37,38	35,18	45,04	42,95	61,79
Lahan Industri	100,38	100,38	100,38	100,58	100,58	92,59	93,02	93,35	93,44	93,44	93,44	93,47	93,47	93,47	93,47	93,47

Tabel 14 Perkembangan Indeks *Demand* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	100,12	100,10	100,14	100,22	100,23	100,19	100,23	100,29	100,24	100,08	100,07	100,07	98,96	98,96	98,96	98,99
	Perkantoran	99,36	99,74	98,68	99,61	95,56	99,51	104,40	102,29	101,99	101,99	101,29	100,63	100,97	100,21	99,29	99,56
	Perkantoran Sewa	99,36	99,74	98,68	99,61	95,56	99,51	104,40	102,29	101,99	101,99	101,29	100,63	100,97	100,21	99,29	99,56
	Ritel	99,76	99,61	98,67	97,42	93,92	87,23	88,22	97,40	97,11	92,11	89,54	88,99	88,37	88,37	87,69	87,05
	Ritel Sewa	99,76	99,61	98,67	97,42	93,92	87,23	88,22	97,40	97,11	92,11	89,54	88,99	88,37	88,37	87,69	87,05
	Hotel	108,56	103,51	115,67	112,62	102,56	98,18	108,86	115,41	86,85	29,24	34,72	37,72	35,42	34,56	33,18	54,65
	Lahan Industri	100,10	100,10	100,10	100,19	100,26	100,26	100,26	100,26	100,29	100,29	100,29	100,29	99,17	99,17	99,17	99,17
7	SEMARANG	100,33	100,31	101,04	101,64	102,15	102,48	103,71	104,15	104,33	104,25	104,26	104,25	106,24	106,25	107,00	108,03
	Perkantoran	100,32	100,33	101,23	101,68	101,68	101,67	101,69	101,66	101,67	101,66	101,66	101,50	89,43	89,40	89,40	89,41
	Perkantoran Sewa	101,45	102,09	102,58	102,96	103,00	102,51	103,05	102,02	102,15	101,70	101,83	94,42	93,69	92,51	92,64	93,13
	Perkantoran Jual	100,29	100,29	101,20	101,65	101,65	101,65	101,65	101,65	101,65	101,65	101,65	101,65	89,32	89,32	89,32	89,32
	Ritel	97,83	97,40	97,59	94,73	95,06	100,89	101,37	102,04	102,18	100,58	99,67	93,94	86,27	85,42	90,14	89,69
	Ritel Sewa	97,83	97,40	97,59	94,73	95,06	100,89	101,37	102,04	102,18	100,58	99,67	93,94	86,27	85,42	90,14	89,69
	Hotel	100,61	94,25	97,61	105,42	103,51	107,44	116,18	126,65	90,18	34,34	45,24	57,01	62,63	65,95	72,85	109,04
	Lahan Industri	100,33	100,33	101,06	101,66	102,17	102,48	103,71	104,14	104,37	104,37	104,37	104,37	106,48	106,48	107,22	108,21
8	SURABAYA	102,61	103,23	103,39	103,58	104,21	104,22	104,50	105,14	105,46	105,26	105,27	105,21	104,34	103,62	103,49	103,67
	Perkantoran	127,08	133,97	135,67	141,93	149,76	150,21	152,96	160,73	166,17	166,16	166,17	169,70	163,03	152,26	152,17	152,17
	Perkantoran Sewa	25,03	24,93	24,82	24,86	24,98	25,12	25,25	25,41	25,00	24,66	24,22	24,02	23,96	23,84	23,97	24,06
	Perkantoran Jual	128,48	135,46	137,17	143,67	151,63	152,05	154,82	162,65	168,17	168,17	168,17	171,95	165,42	154,45	154,45	154,45
	Ritel	101,06	101,18	101,18	101,19	101,19	101,19	101,22	101,25	101,25	101,25	101,25	101,25	101,27	101,27	101,28	101,29
	Ritel Sewa	101,32	101,74	101,70	102,01	102,12	102,22	103,22	104,37	104,39	104,37	104,31	104,17	105,17	105,11	105,14	105,24
	Ritel Jual	101,05	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16	101,16
	Apartemen	99,36	102,59	94,56	106,36	102,14	110,29	110,70	112,97	97,60	72,04	59,18	53,19	40,09	31,95	36,88	38,75
	Apartemen Sewa	99,36	102,59	94,56	106,36	102,14	110,29	110,70	112,97	97,60	72,04	59,18	53,19	40,09	31,95	36,88	38,75
	Hotel	111,52	113,78	119,17	115,65	116,62	109,44	118,47	124,54	95,13	28,54	33,08	42,22	41,05	40,98	37,29	66,64
	Lahan Industri	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
9	BALIKPAPAN	98,62	100,22	105,39	105,42	105,39	105,52	105,73	105,87	105,02	104,10	104,31	104,14	104,32	104,29	104,29	104,60
	Perkantoran	110,68	116,44	121,29	125,94	125,94	132,39	129,94	124,61	129,50	129,03	124,23	116,73	110,18	110,18	116,24	118,16
	Perkantoran Sewa	110,68	116,44	121,29	125,94	125,94	132,39	129,94	124,61	129,50	129,03	124,23	116,73	110,18	110,18	116,24	118,16
	Ritel	98,11	99,89	104,99	105,00	104,99	105,02	105,01	105,00	105,00	105,00	104,98	104,79	104,86	104,86	104,77	104,77
	Ritel Sewa	106,42	108,71	109,93	109,93	109,43	111,27	110,65	109,68	110,05	110,05	108,83	98,25	101,92	101,92	97,09	97,43
	Ritel Jual	97,98	99,74	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91	104,91
	Hotel	123,52	115,41	123,06	124,35	123,41	127,13	136,90	143,73	104,03	46,52	61,21	66,17	73,67	71,80	76,72	93,51
10	DENPASAR	124,40	137,17	139,77	141,13	127,09	127,01	137,31	146,71	105,67	36,72	38,41	48,19	42,56	39,00	38,36	47,51
	Perkantoran	96,27	97,47	94,39	96,27	102,42	171,12	173,30	182,96	200,89	200,89	207,15	207,15	189,25	109,28	109,28	109,28
	Perkantoran Sewa	96,27	97,47	94,39	96,27	102,42	171,12	173,30	182,96	200,89	200,89	207,15	207,15	189,25	109,28	109,28	109,28
	Ritel	104,39	104,67	104,73	105,08	102,93	110,22	111,83	111,60	111,71	111,55	105,44	101,33	96,73	84,09	83,80	83,20
	Ritel Sewa	104,39	104,67	104,73	105,08	102,93	110,22	111,83	111,60	111,71	111,55	105,44	101,33	96,73	84,09	83,80	83,20
	Apartemen	291,43	340,22	309,36	285,81	218,66	234,70	276,38	311,43	192,14	19,85	14,38	0,00	0,00	66,16	66,16	66,16
	Apartemen Sewa	291,43	340,22	309,36	285,81	218,66	234,70	276,38	311,43	192,14	19,85	14,38	0,00	0,00	66,16	66,16	66,16
	Hotel	127,95	142,63	145,62	147,23	131,40	129,90	141,42	152,36	104,05	17,21	23,59	36,62	30,96	29,01	28,09	39,42
11	PALEMBANG	251,25	250,30	256,41	283,84	279,57	279,34	325,73	327,17	324,56	314,63	324,54	348,20	365,68	364,66	376,37	379,19
	Perkantoran	65,89	69,78	84,08	113,30	111,62	112,12	112,96	115,75	115,75	115,75	116,73	116,73	116,73	116,73	109,88	119,46
	Perkantoran Sewa	65,89	69,78	84,08	113,30	111,62	112,12	112,96	115,75	115,75	115,75	116,73	116,73	116,73	116,73	109,88	119,46
	Ritel	96,10	97,70	101,48	100,37	101,95	101,98	100,34	100,34	96,53	96,53	87,12	78,65	77,38	77,50	76,96	77,40
	Ritel Sewa	96,10	97,70	101,48	100,37	101,95	101,98	100,34	100,34	96,53	96,53	87,12	78,65	77,38	77,50	76,96	77,40
	Hotel	108,35	106,63	114,40	118,76	143,03	143,95	127,61	134,24	119,48	40,65	94,69	103,30	106,08	102,49	106,23	132,34
	Convention Hall	91,93	105,15	230,19	230,31	213,85	213,19	235,74	254,18	221,75	0,00	14,50	27,97	58,23	53,30	23,26	45,73
	Warehouse Complex	435,69	435,69	435,69	497,17	497,17	497,17	606,56	606,56	606,56	606,56	606,56	627,64	665,03	665,03	665,03	665,03

Tabel 15	Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Demand* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, qtq)

	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	Indeks *Demand* (Sb. Kanan)	0,33	-0,12	0,47	0,49	0,10	0,13	0,17	0,13	-0,02	-0,07	0,01	0,03	0,03	-0,01	0,08	0,91
	Sewa	2,96	1,10	2,71	0,46	-2,62	-0,62	3,52	3,01	-9,09	-15,32	1,98	1,28	0,92	0,60	-1,31	10,20
	Jual	0,31	-0,13	0,45	0,49	0,12	0,14	0,14	0,10	0,05	0,03	0,00	0,02	0,03	-0,02	0,09	0,86
	Perkantoran	0,27	0,48	3,69	0,22	0,61	0,04	0,18	0,42	0,30	-0,04	-0,01	-0,08	-0,63	-0,48	-0,09	12,68
	Perkantoran sewa	0,63	0,32	1,26	-0,05	0,86	0,67	0,47	0,63	0,47	-0,52	-0,50	-1,45	-0,45	-0,50	-0,52	0,55
	Perkantoran jual	0,26	0,48	3,75	0,23	0,61	0,02	0,18	0,41	0,29	-0,02	0,00	-0,04	-0,64	-0,48	-0,07	12,93
	Ritel	0,00	0,10	-0,18	0,00	-0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	-0,02	0,00	0,00	0,02	-0,01	0,00	-0,01
	Ritel sewa	-0,10	1,61	0,58	0,21	-0,48	0,64	0,35	0,48	-0,06	-0,73	-0,12	-0,20	0,84	-0,25	-0,05	0,07
	Ritel jual	0,00	0,07	-0,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01
	Apartemen	4,09	2,12	-1,63	-2,00	-4,82	2,42	2,24	0,36	-14,69	-24,83	-13,26	3,01	3,55	7,19	-4,31	18,40
	Apartemen sewa	4,09	2,12	-1,63	-2,00	-4,82	2,42	2,24	0,36	-14,69	-24,83	-13,26	3,01	3,55	7,19	-4,31	18,40
	Hotel	10,30	0,74	6,92	0,76	-7,36	-3,57	10,77	7,85	-27,57	-72,49	34,96	22,98	-0,14	7,42	-11,21	103,83
	Lahan Industri	0,62	0,19	0,07	1,10	0,18	0,27	0,29	0,10	0,04	0,02	0,01	0,03	0,12	0,01	0,20	0,12
	Convention Hall	-19,09	4,02	31,18	7,18	-16,96	-5,27	12,81	12,40	-24,94	-100,00	0,00	75,41	56,61	1,84	-14,81	48,10
	Warehouse Complex	0,13	-0,69	0,70	0,03	0,03	0,05	0,03	0,11	0,04	0,06	0,00	0,03	0,01	0,01	0,02	0,03
1	JAKARTA	0,11	-0,73	1,42	0,02	0,03	0,02	0,04	0,05	-0,08	-0,08	0,01	0,01	0,02	0,02	-0,01	2,59
	Perkantoran	0,18	0,06	4,04	0,07	0,21	0,02	0,03	0,02	0,01	-0,01	-0,01	-0,04	-0,02	-0,01	-0,02	13,76
	Perkantoran Sewa	0,58	0,32	1,30	-0,06	0,95	0,57	0,42	0,63	0,51	-0,51	-0,48	-1,39	-0,55	-0,45	-0,55	0,58
	Perkantoran Jual	0,17	0,05	4,12	0,08	0,19	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,07
	Ritel	-0,01	0,06	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	-0,01	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
	Ritel Sewa	-0,53	0,05	0,75	-0,11	-0,17	0,13	0,21	-0,49	-0,06	-0,51	0,20	0,57	0,88	0,11	-0,03	0,52
	Ritel Jual	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	-0,16	0,10	-0,61	-2,09	-2,15	2,33	0,88	-0,89	-12,23	-21,88	-12,54	4,77	4,29	4,96	-4,35	19,58
	Apartemen Sewa	-0,16	0,10	-0,61	-2,09	-2,15	2,33	0,88	-0,89	-12,23	-21,88	-12,54	4,77	4,29	4,96	-4,35	19,58
	Hotel	6,22	-3,79	10,68	1,23	-9,07	-7,58	16,51	9,47	-26,80	-69,57	29,30	16,66	3,98	15,67	-18,35	153,51
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Convention Hall	-19,87	1,58	7,48	12,41	-21,13	-8,48	6,08	19,30	-32,07	-100,00	0,00	75,53	41,76	6,23	3,09	35,09
	Warehouse Complex	0,22	-2,18	2,24	0,05	0,08	0,09	0,01	0,07	0,00	0,09	0,00	0,04	0,01	0,03	0,02	0,07
2	BODEBEK	0,04	0,00	0,02	0,10	0,07	0,14	0,02	0,10	0,04	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,14	0,05
	Ritel	0,03	0,00	0,05	0,07	0,01	0,08	0,01	0,00	0,00	-0,03	-0,01	-0,01	0,12	-0,01	-0,01	0,00
	Ritel Sewa	1,48	0,22	2,24	3,06	0,33	3,26	0,29	0,14	0,04	-1,31	-0,23	-0,33	4,26	-0,45	-0,13	-0,02
	Ritel Jual	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	4,27	-6,23	9,92	1,78	-10,59	-6,71	12,75	7,45	-29,16	-59,86	12,18	9,71	4,94	31,57	-20,15	159,99
	Lahan Industri	0,08	0,00	0,04	0,21	0,17	0,27	0,04	0,06	0,02	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,31	0,09
	Warehouse Complex	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,13	0,06	0,04	0,00	0,03	0,00	0,01	0,00	0,01
3	BANTEN	2,20	0,73	0,00	2,80	0,22	0,79	0,59	0,11	0,03	0,02	0,01	0,07	0,01	0,02	0,02	0,04
	Ritel	0,04	0,19	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01	0,05	0,00	-0,01	0,12	-0,01	0,08	0,00	-0,01	-0,02
	Ritel Sewa	0,05	5,66	0,05	0,15	-0,09	0,15	0,11	1,19	0,04	-0,31	3,02	-0,21	1,77	-0,09	-0,20	-0,45
	Ritel Jual	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	0,55	-1,94	0,57	-6,44	-9,74	-4,58	14,36	16,14	-26,00	-72,22	50,18	44,09	10,33	17,28	-20,53	84,56
	Lahan Industri	2,41	0,78	0,00	2,96	0,24	0,84	0,62	0,11	0,04	0,04	0,00	0,07	0,00	0,02	0,03	0,02
4	BANDUNG	-0,46	-0,46	-10,70	0,21	-0,36	0,04	0,28	0,67	-1,34	-2,34	0,48	0,02	0,04	-0,15	-0,21	1,36
	Perkantoran	0,99	0,29	-4,35	0,73	3,78	-0,62	0,62	0,23	0,55	-2,78	-1,30	-0,40	12,37	-1,24	-0,17	-2,67
	Perkantoran Sewa	0,99	0,29	-4,35	0,73	3,78	-0,62	0,62	0,23	0,55	-2,78	-1,30	-0,40	12,37	-1,24	-0,17	-2,67
	Ritel	-0,02	0,04	-11,70	0,00	-0,34	0,03	0,01	0,35	0,00	-0,12	-0,07	-0,02	0,00	-0,02	-0,02	0,00
	Ritel Sewa	-0,22	0,47	-0,50	0,01	-3,01	0,35	0,04	3,00	-0,03	-1,07	-0,66	-0,23	0,00	-0,17	-0,21	0,00
	Ritel Jual	0,00	0,00	-12,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	4,41	5,40	-1,11	-2,51	-22,10	-9,53	6,02	2,47	-15,25	-36,31	-30,17	-28,64	-16,23	-27,50	9,87	25,20
	Apartemen Sewa	4,41	5,40	-1,11	-2,51	-22,10	-9,53	6,02	2,47	-15,25	-36,31	-30,17	-28,64	-16,23	-27,50	9,87	25,20
	Hotel	-10,16	-13,77	16,59	4,06	-0,53	0,34	4,84	5,65	-23,11	-70,80	59,28	5,23	1,24	-7,59	-15,31	112,97
5	MAKASSAR	0,33	0,47	0,07	0,17	-0,05	-7,76	0,56	0,39	-0,11	-0,40	0,04	0,03	0,00	0,06	-0,01	0,06
	Perkantoran	0,76	0,38	-1,17	-2,26	0,00	-0,58	0,71	0,49	-1,55	-1,05	-2,09	-10,89	-0,85	-0,46	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	0,76	0,38	-1,17	-2,26	0,00	-0,58	0,71	0,49	-1,55	-1,05	-2,09	-10,89	-0,85	-0,46	0,00	0,00
	Ritel	-0,67	37,79	0,60	1,00	-0,47	0,55	1,38	-0,57	0,27	-0,63	-0,64	-0,01	-0,08	0,11	0,09	-3,11
	Ritel Sewa	-0,67	37,79	0,60	1,00	-0,47	0,55	1,38	-0,57	0,27	-0,63	-0,64	-0,01	-0,08	0,11	0,09	-3,11
	Hotel	6,62	-5,77	6,21	-3,74	-4,47	-6,07	8,72	6,17	-21,80	-64,72	15,71	12,85	-5,89	28,01	-4,64	43,86
	Lahan Industri	0,28	0,00	0,00	0,19	0,00	-7,94	0,47	0,35	0,10	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabel 16 Pertumbuhan Triwulanan Indeks *Demand* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, qtq)

KETERANGAN		2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,12	-0,02	0,03	0,08	0,01	-0,04	0,04	0,06	-0,05	-0,16	-0,01	0,00	-1,12	0,00	0,00	0,04
	Perkantoran	-1,11	0,38	-1,06	0,94	-4,07	4,13	4,91	-2,02	-0,30	0,00	-0,68	-0,65	0,34	-0,76	-0,91	0,27
	Perkantoran Sewa	-1,11	0,38	-1,06	0,94	-4,07	4,13	4,91	-2,02	-0,30	0,00	-0,68	-0,65	0,34	-0,76	-0,91	0,27
	Ritel	-0,34	-0,15	-0,93	-1,27	-3,60	-7,12	1,14	10,41	-0,30	-5,15	-2,79	-0,61	-0,70	0,00	-0,77	-0,72
	Ritel Sewa	-0,34	-0,15	-0,93	-1,27	-3,60	-7,12	1,14	10,41	-0,30	-5,15	-2,79	-0,61	-0,70	0,00	-0,77	-0,72
	Hotel	10,52	-4,65	11,75	-2,64	-8,93	-4,28	10,88	6,02	-24,75	-66,33	18,74	8,62	-6,08	-2,45	-3,99	64,72
	Lahan Industri	0,10	0,00	0,00	0,10	0,06	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	-1,12	0,00	0,00	0,00
7	SEMARANG	0,09	-0,01	0,73	0,60	0,50	0,32	1,20	0,43	0,17	-0,07	0,01	-0,01	1,91	0,00	0,71	0,96
	Perkantoran	0,31	0,01	0,90	0,45	0,00	-0,01	0,01	-0,02	0,00	-0,01	0,00	-0,16	-11,89	-0,03	0,00	0,01
	Perkantoran Sewa	0,94	0,63	0,48	0,37	0,04	-0,47	0,53	-1,00	0,13	-0,44	0,13	-7,28	-0,77	-1,25	0,14	0,53
	Perkantoran Jual	0,29	0,00	0,91	0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-12,13	0,00	0,00	0,00
	Ritel	-1,84	-0,44	0,19	-2,93	0,35	6,13	0,48	0,66	0,14	-1,57	-0,91	-5,75	-8,16	-0,98	5,53	-0,50
	Ritel Sewa	-1,84	-0,44	0,19	-2,93	0,35	6,13	0,48	0,66	0,14	-1,57	-0,91	-5,75	-8,16	-0,98	5,53	-0,50
	Hotel	-7,56	-6,33	3,56	8,00	-1,81	3,80	8,14	9,01	-28,80	-61,92	31,72	26,03	9,86	5,29	10,47	49,67
	Lahan Industri	0,10	0,00	0,72	0,59	0,51	0,30	1,20	0,41	0,23	0,00	0,00	0,00	2,02	0,00	0,70	0,92
8	SURABAYA	0,25	0,61	0,15	0,18	0,61	0,01	0,27	0,61	0,31	-0,20	0,01	-0,06	-0,83	-0,69	-0,12	0,17
	Perkantoran	1,33	5,42	1,27	4,61	5,52	0,30	1,83	5,08	3,38	0,00	0,01	2,13	-3,93	-6,61	-0,06	0,00
	Perkantoran Sewa	0,24	-0,38	-0,44	0,17	0,47	0,55	0,50	0,63	-1,60	-1,34	-1,81	-0,83	-0,25	-0,47	0,52	0,40
	Perkantoran Jual	1,34	5,43	1,26	4,74	5,54	0,28	1,82	5,06	3,39	0,00	0,00	2,25	-3,80	-6,63	0,00	0,00
	Ritel	0,25	0,12	0,00	0,01	0,00	0,00	0,03	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,02
	Ritel Sewa	0,75	0,42	-0,04	0,30	0,12	0,09	0,98	1,11	0,03	-0,02	-0,05	-0,14	0,96	-0,05	0,03	0,09
	Ritel Jual	0,24	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	0,89	3,25	-7,83	12,48	-3,97	7,98	0,37	2,05	-13,60	-26,20	-17,85	-10,12	-24,62	-20,31	15,42	5,09
	Apartemen Sewa	0,89	3,25	-7,83	12,48	-3,97	7,98	0,37	2,05	-13,60	-26,20	-17,85	-10,12	-24,62	-20,31	15,42	5,09
	Hotel	12,92	2,03	4,74	-2,95	0,84	-6,15	8,24	5,12	-23,61	-70,00	15,93	27,61	-2,76	-0,18	-9,01	78,74
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	-1,58	1,62	5,16	0,04	-0,03	0,13	0,20	0,13	-0,80	-0,88	0,20	-0,16	0,17	-0,03	0,00	0,30
	Perkantoran	9,59	5,21	4,16	3,84	0,00	5,12	-1,85	-4,10	3,93	-0,37	-3,72	-6,03	-5,61	0,00	5,50	1,64
	Perkantoran Sewa	9,59	5,21	4,16	3,84	0,00	5,12	-1,85	-4,10	3,93	-0,37	-3,72	-6,03	-5,61	0,00	5,50	1,64
	Ritel	-1,90	1,81	5,11	0,00	-0,01	0,03	-0,01	-0,01	0,01	0,00	-0,02	-0,18	0,06	0,00	-0,09	0,01
	Ritel Sewa	5,19	2,15	1,12	0,00	-0,45	1,67	-0,56	-0,87	0,34	0,00	-1,11	-9,72	3,73	0,00	-4,74	0,35
	Ritel Jual	-2,02	1,80	5,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	13,31	-6,57	6,63	1,05	-0,76	3,02	7,69	4,98	-27,62	-55,28	31,58	8,10	11,34	-2,53	6,85	21,88
10	DENPASAR	24,44	10,26	1,90	0,97	-9,95	-0,06	8,11	6,85	-27,97	-65,25	4,59	25,47	-11,68	-8,38	-1,64	23,86
	Perkantoran	1,44	1,24	-3,15	1,99	6,38	67,08	1,27	5,57	9,80	0,00	3,12	0,00	-8,64	-42,26	0,00	0,00
	Perkantoran Sewa	1,44	1,24	-3,15	1,99	6,38	67,08	1,27	5,57	9,80	0,00	3,12	0,00	-8,64	-42,26	0,00	0,00
	Ritel	0,32	0,27	0,05	0,34	-2,05	7,08	1,46	-0,20	0,10	-0,15	-5,48	-3,90	-4,54	-13,06	-0,35	-0,72
	Ritel Sewa	0,32	0,27	0,05	0,34	-2,05	7,08	1,46	-0,20	0,10	-0,15	-5,48	-3,90	-4,54	-13,06	-0,35	-0,72
	Apartemen	149,22	16,74	-9,07	-7,61	-23,50	7,34	17,76	12,68	-38,30	-89,67	-27,54	-100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen Sewa	149,22	16,74	-9,07	-7,61	-23,50	7,34	17,76	12,68	-38,30	-89,67	-27,54	-100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	29,21	11,48	2,10	1,10	-10,75	-1,14	8,87	7,74	-31,70	-83,46	37,08	55,24	-15,46	-6,31	-3,17	40,32
11	PALEMBANG	138,35	-0,38	2,44	10,70	-1,50	-0,08	16,61	0,44	-0,80	-3,06	3,15	7,29	5,02	-0,28	3,21	0,75
	Perkantoran	-39,12	5,91	20,48	34,75	-1,48	0,45	0,74	2,47	0,00	0,00	0,85	0,00	0,00	0,00	-5,87	8,72
	Perkantoran Sewa	-39,12	5,91	20,48	34,75	35,75	36,75	0,74	2,47	0,00	0,00	0,85	0,00	0,00	0,00	-5,87	8,72
	Ritel	0,00	1,66	3,87	-1,10	1,57	0,03	-1,61	0,00	-3,80	0,00	-9,75	-9,72	-1,62	0,15	-0,69	0,58
	Ritel Sewa	0,00	1,66	3,87	-1,10	1,57	0,03	-1,61	0,00	-3,80	0,00	-9,75	-9,72	-1,62	0,15	-0,69	0,58
	Hotel	0,80	-1,59	7,29	3,81	20,43	0,64	-11,35	5,20	-11,00	-65,97	132,91	9,10	2,70	-3,39	3,65	24,58
	Convention Hall	-16,50	14,38	118,92	0,05	-7,14	-0,31	10,58	7,82	-12,76	-100,00	0,00	92,97	108,18	-8,46	-56,36	96,59
	Warehouse Complex	215,33	0,00	0,00	14,11	0,00	0,00	22,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,48	5,96	0,00	0,00	0,00

Tabel 17 Pertumbuhan Tahunan Indeks *Demand* Properti Komersial (Total), Wilayah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, dan Makassar (%, yoy)

KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Indeks *Demand* (Sb. Kanan)	0,62	0,41	0,83	1,17	0,94	1,19	0,89	0,52	0,41	0,20	0,05	-0,05	0,00	0,06	0,13	1,01
Sewa	4,91	4,72	3,80	7,40	1,58	-0,14	0,65	3,20	-3,65	-17,91	-19,13	-20,48	-11,73	4,86	1,48	10,41
Jual	0,59	0,38	0,80	1,13	0,93	1,20	0,89	0,50	0,43	0,33	0,19	0,10	0,08	0,03	0,12	0,96
Perkantoran	2,41	2,90	6,64	4,69	5,05	4,59	1,06	1,26	0,94	0,87	0,67	0,17	-0,76	-1,20	-1,27	11,33
Perkantoran sewa	0,89	1,13	2,30	2,18	2,42	2,77	1,97	2,66	2,26	1,05	0,07	-2,00	-2,89	-2,87	-2,89	-0,92
Perkantoran jual	2,46	2,95	6,77	4,76	5,12	4,64	1,03	1,22	0,91	0,86	0,69	0,23	-0,69	-1,15	-1,22	11,59
Ritel	0,32	0,13	-0,08	-0,07	-0,08	-0,17	0,02	0,02	0,03	0,00	-0,01	-0,02	0,00	0,01	0,01	0,00
Ritel sewa	0,60	1,34	1,06	2,31	1,92	0,95	0,72	0,99	1,42	0,04	-0,42	-1,10	-0,21	0,27	0,34	0,61
Ritel jual	0,32	0,10	-0,11	-0,12	-0,12	-0,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01
Apartemen	0,48	2,24	0,03	2,47	-6,29	-6,02	-2,33	0,02	-10,36	-34,20	-44,18	-42,70	-30,44	-0,82	9,42	25,77
Apartemen sewa	0,48	2,24	0,03	2,47	-6,29	-6,02	-2,33	0,02	-10,36	-34,20	-44,18	-42,70	-30,44	-0,82	9,42	25,77
Hotel	16,27	13,94	9,52	19,71	0,54	-3,77	-0,31	6,71	-16,56	-76,19	-70,99	-66,92	-54,40	78,02	17,12	94,13
Lahan Industri	0,84	0,97	1,01	1,99	1,55	1,63	1,85	0,84	0,70	0,45	0,17	0,10	0,18	0,17	0,36	0,45
Convention Hall	-4,80	-7,34	8,41	18,32	21,44	10,60	-4,89	-0,26	-9,84	-100,00	-91,95	-87,44	-73,79	0,00	138,34	101,23
Warehouse Complex	0,18	-0,51	0,17	0,16	0,06	0,80	0,13	0,21	0,23	0,24	0,21	0,13	0,10	0,06	0,08	0,07
1 JAKARTA	0,21	-0,55	0,81	0,81	0,73	1,49	0,12	0,15	0,04	-0,06	-0,09	-0,13	-0,04	0,06	0,04	2,62
Perkantoran	0,30	0,35	4,35	4,36	4,39	4,35	0,33	0,27	0,08	0,05	0,00	-0,05	-0,08	-0,08	-0,08	13,71
Perkantoran Sewa	0,89	1,11	2,27	2,14	2,53	2,78	1,89	2,60	2,14	1,04	0,14	-1,87	-2,89	-2,83	-2,90	-0,96
Perkantoran Jual	0,24	0,29	4,42	4,50	4,69	4,69	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	14,75
Ritel	0,04	0,08	0,05	0,06	0,06	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,01	0,00	0,02	0,03	0,02	0,02
Ritel Sewa	-0,06	-0,41	-0,73	0,15	0,52	0,61	0,07	-0,31	-0,21	-0,84	-0,84	0,20	1,15	1,78	1,54	1,50
Ritel Jual	0,04	0,08	0,06	0,06	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	-4,26	-2,85	-4,52	-2,74	-4,68	-2,56	-1,11	0,11	-10,20	-31,45	-40,57	-37,17	-25,35	0,30	9,70	25,21
Apartemen Sewa	-4,26	-2,85	-4,52	-2,74	-4,68	-2,56	-1,11	0,11	-10,20	-31,45	-40,57	-37,17	-25,35	0,30	9,70	25,21
Hotel	9,02	-2,24	4,71	14,51	-1,98	-5,84	-0,89	7,18	-13,72	-71,59	-68,47	-66,40	-52,27	81,43	14,57	148,96
Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Convention Hall	-6,12	-10,76	-14,97	-1,65	-3,20	-12,79	-13,92	-8,65	-21,32	-100,00	-90,34	-85,79	-70,35	0,00	172,49	109,71
Warehouse Complex	0,38	-1,82	0,34	0,29	0,15	2,47	0,23	0,25	0,17	0,17	0,17	0,14	0,15	0,08	0,10	0,13
2 BODEBEK	0,17	0,13	0,14	0,16	0,19	0,33	0,33	0,33	0,29	0,18	0,16	0,09	0,05	0,04	0,17	0,21
Ritel	0,45	0,03	0,08	0,15	0,13	0,20	0,16	0,10	0,09	-0,02	-0,03	-0,04	0,07	0,09	0,09	0,10
Ritel Sewa	1,52	1,71	3,95	7,17	5,95	9,17	7,08	4,05	3,75	-0,85	-1,36	-1,83	2,31	3,21	3,32	3,64
Ritel Jual	0,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	34,31	11,82	13,66	9,38	-6,21	-6,69	-4,29	1,04	-19,94	-65,55	-65,73	-65,00	-48,16	69,92	20,96	186,64
Lahan Industri	0,34	0,28	0,29	0,33	0,42	0,70	0,70	0,55	0,40	0,15	0,12	0,07	0,05	0,04	0,34	0,41
Warehouse Complex	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,03	0,03	0,16	0,22	0,23	0,23	0,13	0,06	0,03	0,03	0,02
3 BANTEN	2,39	3,12	3,05	5,83	3,77	3,83	4,44	1,71	1,52	0,75	0,17	0,13	0,11	0,11	0,12	0,09
Ritel	0,24	0,31	0,31	0,23	0,19	0,01	0,01	0,06	0,06	0,04	0,16	0,10	0,18	0,19	0,05	0,04
Ritel Sewa	0,96	6,22	6,19	5,91	5,76	0,25	0,32	1,36	1,50	1,03	3,97	2,53	4,31	4,54	1,27	1,03
Ritel Jual	0,21	0,11	0,11	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hotel	10,03	-1,82	-4,33	-7,22	-16,72	-18,96	-7,86	14,38	-6,23	-72,70	-64,15	-55,52	-33,68	179,99	48,16	89,77
Lahan Industri	2,59	3,39	3,32	6,27	4,01	4,08	4,72	1,82	1,62	0,82	0,19	0,15	0,11	0,09	0,12	0,07
4 BANDUNG	0,89	-1,10	-11,72	-11,34	-11,26	-10,80	0,17	0,62	-0,36	-2,74	-2,55	-3,17	-1,81	0,39	-0,29	1,04
Perkantoran	1,49	1,97	-2,67	-2,41	0,28	-0,63	4,54	4,03	0,79	-1,41	-3,29	-3,90	7,40	9,11	10,35	7,83
Perkantoran Sewa	1,49	1,97	-2,67	-2,41	0,28	-0,63	4,54	4,03	0,79	-1,41	-3,29	-3,90	7,40	9,11	10,35	7,83
Ritel	1,15	-0,32	-11,96	-11,67	-11,96	-11,96	-0,29	0,05	0,39	0,23	0,16	-0,22	-0,21	-0,12	-0,07	-0,05
Ritel Sewa	0,41	-3,54	-3,74	-0,24	-3,03	-3,15	-2,62	0,29	3,37	1,91	1,20	-1,98	-1,95	-1,06	-0,61	-0,38
Ritel Jual	1,22	0,00	-12,87	-12,87	-12,87	-12,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apartemen	-0,78	-3,43	-5,41	6,09	-20,85	-32,06	-27,16	-23,44	-16,71	-41,37	-61,38	-73,11	-73,42	-69,74	-52,39	-16,46
Apartemen Sewa	-0,78	-3,43	-5,41	6,09	-20,85	-32,06	-27,16	-23,44	-16,71	-41,37	-61,38	-73,11	-73,42	-69,74	-52,39	-16,46
Hotel	-4,79	-19,52	-7,64	-6,00	4,07	21,09	8,89	10,55	-14,55	-75,13	-62,22	-62,38	-50,46	56,79	-16,63	68,74
5 MAKASSAR	0,75	0,72	0,78	1,04	0,66	-7,59	-7,13	-6,93	-6,98	0,43	-0,09	-0,44	-0,34	0,13	0,08	0,11
Perkantoran	-1,59	-0,16	-0,71	-2,30	-3,04	-3,97	-2,14	0,61	-0,95	-1,42	-4,16	-15,01	-14,41	-13,89	-12,05	-1,30
Perkantoran Sewa	-1,59	-0,16	-0,71	-2,30	-3,04	-3,97	-2,14	0,61	-0,95	-1,42	-4,16	-15,01	-14,41	-13,89	-12,05	-1,30
Ritel	-3,01	34,30	35,92	39,06	39,34	1,69	2,48	0,88	1,64	0,44	-1,56	-1,01	-1,36	-0,63	0,10	-3,00
Ritel Sewa	-3,01	34,30	35,92	39,06	39,34	1,69	2,48	0,88	1,64	0,44	-1,56	-1,01	-1,36	-0,63	0,10	-3,00
Hotel	9,46	-4,45	-0,79	2,72	-7,97	-8,27	-6,10	3,57	-15,22	-68,15	-66,10	-63,97	-56,64	57,30	29,64	65,27
Lahan Industri	0,71	0,28	0,28	0,47	0,19	-7,76	-7,33	-7,19	-7,09	0,92	0,45	0,13	0,03	0,03	0,03	0,00

Tabel 18	Pertumbuhan Tahunan Indeks *Demand* Properti Komersial Wilayah Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang (%, yoy)

No	KETERANGAN	2018				2019				2020				2021			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
6	MEDAN	0,13	0,10	0,13	0,22	0,11	0,08	0,09	0,07	0,01	-0,11	-0,15	-0,21	-1,28	-1,12	-1,12	-1,08
	Perkantoran	-0,71	0,26	-1,28	-0,87	-3,83	-0,23	5,79	2,69	6,73	2,49	-2,97	-1,62	-1,00	-1,75	-1,98	-1,06
	Perkantoran Sewa	-0,71	0,26	-1,28	-0,87	-3,83	-0,23	5,79	2,69	6,73	2,49	-2,97	-1,62	-1,00	-1,75	-1,98	-1,06
	Ritel	0,41	-0,63	-1,63	-2,67	-5,85	-12,43	-10,59	-0,02	3,40	5,59	1,49	-8,64	-9,00	-4,06	-2,07	-2,18
	Ritel Sewa	0,41	-0,63	-1,63	-2,67	-5,85	-12,43	-10,59	-0,02	3,40	5,59	1,49	-8,64	-9,00	-4,06	-2,07	-2,18
	Hotel	11,49	2,30	12,08	14,65	-5,53	-5,16	-5,89	2,47	-15,32	-70,21	-68,10	-67,32	-59,21	18,17	-4,46	44,89
	Lahan Industri	0,10	0,10	0,10	0,19	0,16	0,16	0,16	0,06	0,03	0,03	0,03	0,03	-1,12	-1,12	-1,12	-1,12
7	SEMARANG	0,62	0,35	0,95	1,40	1,82	2,16	2,64	2,47	2,13	1,73	0,53	0,09	1,84	1,92	2,63	3,63
	Perkantoran	0,33	0,35	1,21	1,67	1,36	1,34	0,45	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03	-0,16	-12,04	-12,06	-12,06	-11,90
	Perkantoran Sewa	2,12	3,02	1,50	2,44	1,53	0,41	0,46	-0,91	-0,82	-0,79	-1,18	-7,46	-8,29	-9,04	-9,03	-1,36
	Perkantoran Jual	0,29	0,29	1,20	1,65	1,36	1,36	0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-12,13	-12,13	-12,13	-12,13
	Ritel	-2,29	-2,70	-2,52	-4,95	-2,83	3,58	3,88	7,72	7,49	-0,31	-1,68	-7,94	-15,57	-15,07	-9,56	-4,52
	Ritel Sewa	-2,29	-2,70	-2,52	-4,95	-2,83	3,58	3,88	7,72	7,49	-0,31	-1,68	-7,94	-15,57	-15,07	-9,56	-4,52
	Hotel	12,12	-3,57	-5,86	-3,14	2,87	13,99	19,03	20,14	-12,88	-68,03	-61,06	-54,98	-30,55	92,03	61,05	91,26
	Lahan Industri	0,61	0,37	0,97	1,43	1,83	2,14	2,62	2,44	2,16	1,85	0,64	0,23	2,02	2,02	2,73	3,68
8	SURABAYA	4,07	3,61	3,74	1,19	1,56	0,95	1,07	1,51	1,21	1,00	0,74	0,07	-1,07	-1,56	-1,69	-1,47
	Perkantoran	41,47	49,15	51,05	13,17	17,85	12,13	12,74	13,25	10,95	10,61	8,64	5,58	-1,89	-8,37	-8,42	-10,33
	Perkantoran Sewa	-0,37	-0,36	-0,28	-0,41	-0,18	0,76	1,71	2,18	0,07	-1,81	-4,07	-5,47	-4,17	-3,32	-1,03	0,20
	Perkantoran Jual	41,08	48,74	50,62	13,32	18,02	12,25	12,87	13,21	10,91	10,60	8,62	5,72	-1,64	-8,16	-8,16	-10,18
	Ritel	3,33	0,50	0,45	0,38	0,13	0,01	0,04	0,06	0,06	0,06	0,03	-0,01	0,02	0,02	0,03	0,05
	Ritel Sewa	2,17	2,62	0,57	1,44	0,80	0,47	1,50	2,31	2,22	2,10	1,06	-0,19	0,74	0,71	0,80	1,03
	Ritel Jual	3,36	0,45	0,45	0,35	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Apartemen	-1,78	-0,28	-2,99	8,00	2,80	7,51	17,07	6,22	-4,44	-34,69	-46,54	-52,92	-58,92	-55,65	-37,69	-27,14
	Apartemen Sewa	-1,78	-0,28	-2,99	8,00	2,80	7,51	17,07	6,22	-4,44	-34,69	-46,54	-52,92	-58,92	-55,65	-37,69	-27,14
	Hotel	17,50	12,60	13,18	17,11	4,58	-3,81	-0,59	7,68	-18,43	-73,92	-72,07	-66,10	-56,85	43,60	12,70	57,86
	Lahan Industri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	BALIKPAPAN	-1,46	0,47	5,42	5,21	6,87	5,29	0,33	0,42	-0,35	-1,35	-1,35	-1,64	-0,67	0,18	-0,02	0,45
	Perkantoran	13,20	16,15	20,10	24,71	13,79	13,70	7,14	-1,06	2,83	-2,54	-4,40	-6,32	-14,92	-14,61	-6,42	1,22
	Perkantoran Sewa	13,20	16,15	20,10	24,71	13,79	13,70	7,14	-1,06	2,83	-2,54	-4,40	-6,32	-14,92	-14,61	-6,42	1,22
	Ritel	-1,89	-0,11	5,00	4,98	7,01	5,14	0,02	0,00	0,01	-0,02	-0,03	-0,20	-0,14	-0,14	-0,20	-0,01
	Ritel Sewa	6,84	9,14	10,36	8,66	2,83	2,35	0,65	-0,23	0,57	-1,09	-1,64	-10,42	-7,39	-7,39	-10,79	-0,84
	Ritel Jual	-2,02	-0,26	4,91	4,91	7,07	5,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Hotel	18,67	30,79	24,74	14,07	-0,09	10,16	11,25	15,58	-15,70	-63,41	-55,29	-53,96	-29,18	54,36	25,34	41,32
10	DENPASAR	32,96	54,91	18,10	41,17	2,15	-7,41	-1,76	3,95	-16,85	-71,09	-72,03	-67,15	-59,72	6,19	-0,14	-1,42
	Perkantoran	5,75	-17,72	-1,25	1,44	6,38	75,57	83,60	90,05	96,15	17,39	19,53	13,22	-5,79	-45,60	-47,25	-47,25
	Perkantoran Sewa	5,75	-17,72	-1,25	1,44	6,38	75,57	83,60	90,05	96,15	17,39	19,53	13,22	-5,79	-45,60	-47,25	-47,25
	Ritel	14,10	4,66	0,27	0,99	-1,40	5,30	6,78	6,20	8,53	1,20	-5,71	-9,21	-13,41	-24,61	-20,52	-17,89
	Ritel Sewa	14,10	4,66	0,27	0,99	-1,40	5,30	6,78	6,20	8,53	1,20	-5,71	-9,21	-13,41	-24,61	-20,52	-17,89
	Apartemen	495,27	164,40	193,44	144,41	-24,97	-31,02	-10,66	8,96	-12,13	-91,54	-94,80	-100,00	-100,00	233,33	360,00	0,00
	Apartemen Sewa	495,27	164,40	193,44	144,41	-24,97	-31,02	-10,66	8,96	-12,13	-91,54	-94,80	-100,00	-100,00	233,33	360,00	0,00
	Hotel	36,29	66,04	20,15	48,68	2,70	-8,93	-2,89	3,48	-20,81	-86,75	-83,32	-75,96	-70,24	68,56	19,07	7,63
11	PALEMBANG	150,61	159,33	162,69	169,26	11,27	11,60	27,04	15,26	16,09	12,63	-0,37	6,43	12,67	15,90	15,97	8,90
	Perkantoran	-32,25	-28,25	-13,55	4,69	69,40	60,67	34,35	2,16	3,70	3,24	3,34	0,85	0,85	0,85	-5,87	2,34
	Perkantoran Sewa	-32,25	-28,25	-13,55	4,69	69,40	60,67	34,35	2,16	3,70	3,24	3,34	0,85	0,85	0,85	-5,87	2,34
	Ritel	-4,97	-3,64	0,10	4,44	6,08	4,38	-1,13	-0,03	-5,32	-5,35	-13,18	-21,61	-19,84	-19,72	-11,66	-1,59
	Ritel Sewa	-4,97	-3,64	0,10	4,44	6,08	4,38	-1,13	-0,03	-5,32	-5,35	-13,18	-21,61	-19,84	-19,72	-11,66	-1,59
	Hotel	4,76	15,05	18,65	10,49	32,01	35,00	11,55	13,04	-16,46	-71,76	-25,80	-23,05	-11,21	152,09	12,19	28,12
	Convention Hall	-4,98	15,26	125,80	109,20	132,64	102,76	2,41	10,37	3,69	-100,00	-93,85	-89,00	-73,74	0,00	60,48	63,49
	Warehouse Complex	392,70	392,70	412,73	259,83	14,11	14,11	39,22	22,00	22,00	22,00	0,00	3,48	9,64	9,64	9,64	5,96

METODOLOGI

- Perkembangan Properti Komersial merupakan analisa properti triwulanan yang dilaksanakan sejak Triwulan I-1996 yang bertujuan untuk mengetahui secara dini arah dan tekanan harga properti komersial sebagai salah satu indikator perkembangan inflasi harga aset. Properti komersial yang dipantau mencakup perkantoran, pusat perbelanjaan, apartemen sewa, hotel, lahan industri, *convention hall* dan *warehouse complex*. *Coverage* kota dalam penyusunan Indeks Harga Properti Komersial adalah Jakarta, Bodebek, Banten, Bandung, Makassar, Medan, Semarang, Surabaya, Balikpapan, Denpasar, dan Palembang.
- Terhitung sejak triwulan III-2015, penyajian data properti komersial menggunakan Indeks Harga Properti Komersial (IHPKom).
- Mulai triwulan II-2019, Bank Indonesia melakukan penyempurnaan penghitungan indeks properti komersial dari sisi bobot, formula penghitungan indeks dan tahun dasar, serta cakupan jenis properti. Penghitungan bobot semula berdasarkan *market capitalization* diubah menjadi *value of stock*, kemudian metode pengolahan data yang semula menggunakan metode *Laspeyres* menjadi metode *Fisher*, dan cakupan properti komersial yang semula apartemen sewa dan apartemen jual menjadi hanya apartemen sewa. Sejalan dengan perubahan tersebut, maka Bank Indonesia juga melakukan perubahan tahun dasar indeks properti komersial dari 2012 menjadi tahun 2017 (2017=100).